

גליון קנין תורה

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

י"ל ע"י חבורת קנין תורה

מרכז לחינוך עמדות התורה והחסידות
מחברת: כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
אין התורה נקנית אלא בחבורה (פירוש סו"ט)

נציב חודש כסלו

הנגיד הנכבד והמפואר

מו"ה יוסף ארי' בריננער הי"ו

לע"נ זקינו מו"ה יצחק ב"ר דוד הלוי ע"ה

מסכת סוטה
גליון ח'

פ' וישב תשע"ו

שינון לחזרה

תמצית שקלא וטריא עם ביאורים והערות

דף כ"ט ע"א - דף ל"ג ע"ב

שינון לחזרה
עמוד א'

שאלות ותשובות
עמוד י"ג

דף כ"ט

המשך בענין ספק טומאה ברשות היחיד

• ילפינן בברייתא לעיל, דכל שנולד בו ספק טומאה ברשות היחיד ספיקו לחומרא, מיהו דוקא אם יש בו דעת לישאל אם נגע אם לאו וואמר איני יודעו, דומיא דסוטה שנולד ספיקה ברשות היחיד ושהוא מקום הראוי ליסתרו ויש בה דעת לישאל אם נטמאה או לא.

אמנם רב גידל בשם רב יליף דין זה ודלא אולנין לחומרא אלא בדבר שיש בו דעת לישאל מוקרא. דהנה כתיב "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל" (מייירי בבשר קודש שנגע בדבר טמא, שהבשר נאסר אז באכילה), משמע דדוקא אם הבשר נגע בדבר שהוא ודאי טמא, אז לא יאכל, אבל אם נגע בספק טמא אולנין בספיקו לקולא.

מיהו בסיפא כתיב "והבשר כל טהור יאכל בשר" ודאדם טהור מותר לאכול בשר קודש, משמע דדוקא מי שהוא ודאי טהור מותר לאכול הבשר, אבל אם נולד באדם ספק טומאה אולנין בספיקו לחומרא. ועל כרחק צריכין לחלק, דרישא דקרא שאנו דנין על הבשר אם נטמא או לא, ובשר אין בו דעת לישאל, אולנין בספיקו לקולא, מה שאין כן בסיפא שאנו דנין על האדם אם הוא טהור או לא, ואדם יש בו דעת לישאל, אולנין בספיקו להחמיר.

ומסקינן דאיצטריך למילף בין מסוטה ובין מקרא דרב; דאי מקרא הוה אמינא דכל שיש בו דעת לישאל אולנין בספיקו להחמיר אפילו ברשות הרבים, לכך איצטריך סוטה דדוקא

מראי מקומות לתוספות

- ל' ע"א: ד"ה שלישי הבא מחמת שני, ד"ה הא [עד 'ספר הישר'].
- ל' ע"ב: ד"ה רבי נחמיה, ד"ה רבי מאיר [עד 'דנפי' שלשה שאלו'].
- ל"א ע"א: ד"ה מי שקינא לה.
- ל"א ע"ב: ד"ה כאן צנת אחת כאן צנה אחר זה.
- ל"ב ע"א: ד"ה אלו נאמרין בלשונם.
- ל"ב ע"ב: ד"ה ליכסף ולזיל מי היכי דליכפר ליה.
- ל"ג ע"א: ד"ה צרכת, ד"ה שצועת, ד"ה אחיל, ד"ה וענית.

ברשות היחיד אולנין לחומרא. ואי מסוטה הוה אמינא דלא אולנין לחומרא אלא היכא דאיכא דעת לישאל בין במטמא ובין בנטמא ודומיא דסוטה שיש בה דעת וגם יש דעת בכובל המטמאה, קמשמע לן האי קרא דרב גידל אמר רב דדוקא בזה שנטמא בעינן דעת אבל במטמא לא בעינן דעת ודהא מחמירין באדם שיש בו ספק אם נטמא, שלא יאכל בשר קודש, אע"ג דליכא דעת מטמא.

כ"ל דיני טומאה וטהרה

(א) דרגות הטומאה: כל דבר שמקבל טומאה מדבר אחר שהיה טמא כבר, אינו מקבל טומאה במדרגתה שוה כמותו, אלא מדרגת הטומאה יורדת מדבר לדבר. לדוגמא; דבר שנטמא מאב הטומאה, נעשה הוא ראשון לטומאה, וכן דבר שנטמא מראשון לטומאה, נעשה הוא שני לטומאה. מיהו

אדם וכלים אינם נטמאים מן התורה אלא מאב הטומאה וואו הן נעשים ראשון לטומאה, אבל אם נגעו בראשון לטומאה ודהיינו דבר שנטמא מאב הטומאה אינם מקבלים טומאה. מה שאין כן אוכלין ומשקין מקבלים טומאה אף מראשון לטומאה, ואז הן נעשים שני לטומאה⁽⁸⁾.

א. דכתיב גבי טומאת שרצים (ויקרא יא, ג-ד) "וכל כלי חרש אשר יפול מהס אל מוכו כל אשר בתוכו יטמא וגו', מכל האוכל אשר יאכל אשר יצוא עליו מים יטמא וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא", והא הני אוכלין ומשקין מקבלים טומאה מן הכלי, והכלי נטמא מן השרץ [מכאן גזירת הכתוב דשרץ שפיל למוך לוי כלי חרש טמא את הכלי, הא לא שמשעין

קנין תורה גליון

חולין ומעשר שני ובין לנגיעה ובין לאכילה, אבל עדיין הוא בטומאה שלא לאכול תרומה וקדשים, וגם מטמא אותן בנגיעתו [נמצא דשכול יום' הוא שיה לדרגת 'שני לטומאה', שאינו מטמא חולין ומעשר שני אלא תרומה וקדשים].

לאחר הערב שמש הוא נעשה טהור לגמרי אף לאכילת תרומה וקדשים, אמנם אם היה טמא בטומאה כזו שהוא חייב להביא קרבן למחרת יום טבילתו [ודיינו זב וזבה ויולדת ומצורע], הרי הוא 'מחוסר כפורים', שאין הערב שמש מועיל לו אלא להתירו לאכול בתרומה, אבל עדיין אסור באכילת קדשים וגם מטמא קדשים בנגיעתו עד שיביא כפרתו ביום המחרת.

ראשון עושה שני

כל אוכל או משקה, בין חולין בין תרומה ובין קדשים, נעשים שני לטומאה, דכתיב "וכל כלי חרש אשר יפול מזהם ואחד משמונה שרצים" אל תוכו כל אשר בתוכו יטמא", חולין ותרומה וקדשים במשמע, שנממאים טומאת שני ודכתיב חרם נעשה ראשון כיון שנממא מן השרץ, והאוכל שבתוכו נממא מן הכלי ונעשה שני.

שני עושה שלישי

• בחולין ותרומה: נחלקו תנאי, אם דוקא בתרומה אמרינן דשני עושה שלישי, או אף בחולין ומעשר שני אמרינן כן:

• לרבן יוחנן בן זכאי, דוקא תרומה נעשה שלישי, ולא חולין ומעשר שני. והא דתרומה נעשה שלישי יליף ליה בקל והומר מטבול יום; מה טבול יום שמוותר לאכול חולין ומעשר שני, אסור באכילת תרומה וכן פוסל את התרומה במגעו, ככר שני שהוא חמור מטבול יום שהרי פסול בחולין ומעשר שני ושם נגע ככר של מעשר שני בראשון לטומאה, נעשה הככר שני לטומאה ונאסר באכילה, אינו דין שיטמא את התרומה במגעו ויעשהו שלישי לטומאה^(ג).

מיהו מבוואר בגמרא, דליכא למילף האי קל והומר מטבול יום שהיה [קודם טבילתו] אב הטומאה [וכן טמא מת או זב או מצורע], דאיכא

לדינא נקטינן, דחולין ומעשר שני אינם מקבלים טומאה אלא עד מדריגת שני לטומאה, אבל אם נגעו בשני לטומאה אינם נעשים שלישי לטומאה, אלא נשארים במהרותם^(ד). תרומה הוא חמור יותר, שאם נגע בשני לטומאה נעשה התרומה שלישי לטומאה, מיהו אם נגע בשלישי אינו נעשה רביעי לטומאה. וקדשים הוא חמור יותר מתרומה, שנעשה אפילו רביעי לטומאה ואם נגע בשלישי לטומאה, אבל אם נגע ברביעי אינו נעשה חמישי לטומאה. [וכל זה לפי מה דנקטינן לדינא, אבל לדעת רבי עקיבא במתניתין נעשה אף חולין שלישי לטומאה, כמו תרומה, וכפי שיבואר להלן].

• כל דבר שנממא והוא יכול להעביר את הטומאה לדבר אחר, נקרא בלשון חז"ל 'טמא', מה שאין כן דבר שנממא ואינו יכול להעביר את הטומאה לדבר אחר, נקרא בלשון חז"ל 'פסול'.

ולדוגמא: אוכל חולין שנעשה ראשון לטומאה מקרי 'טמא', כיון שיכול לטמא חולין אחר לעשותו שני לטומאה, אבל חולין שנעשה שני לטומאה מקרי 'פסול', כיון שאינו יכול לטמא חולין אחר לעשותו שלישי לטומאה. וכן תרומה שנעשה שני לטומאה, מקרי 'טמא' כיון שיכול לטמא תרומה אחר לעשותו שלישי לטומאה, אבל תרומה שנעשה שלישי מקרי 'פסול', כיון שאינו יכול לטמא תרומה אחר לעשותו רביעי לטומאה.

(ב) אבות הטומאה: שרץ, נבילה, טמא מת, זב, ומצורע, יש

להן דין אב הטומאה, ומטמאין אדם וכלים ואוכלין ומשקין, לעשותן ראשון לטומאה. אבל מי שנגע באחד מאבות הטומאה אלו, נעשה הוא ראשון לטומאה, ואינו מטמא עוד במגעו אלא אוכלין ומשקין בלבד לעשותן שני לטומאה, ולא אדם וכלים ושאר אדם וכלים נממאין אלא מאב הטומאה כנ"ל.

מת עצמו הוא חמור יותר משרץ ונבילה, דהוי אבי אבות הטומאה, שאם נגעו בו אדם או כלים נעשו הן עצמן אב הטומאה, לטמא כל הנוגע בהן להיות ראשון לטומאה [בניגוד לשרץ ונבילה שאם נגעו בהן אדם או כלים אינם נעשים אלא ראשון לטומאה ואינם מטמאים אלא אוכלין ומשקין בלבד]. מיהו היינו דוקא כשנגע במת אדם או כלי שטף, שיש להן טהרה במקוה, אבל אוכלין או משקין וכן כלי חרם שנגעו במת, שאין להן טהרה במקוה, אינם נעשים אב הטומאה אלא ראשון לטומאה, ואינם מטמאים אלא אוכלין ומשקין ולעשותן שני לטומאה ולא אדם וכלים.

(ג) טבול יום ומחוסר כפורים: אדם וכלים שנממאו במת ונגעו

אב הטומאה או בשרץ ונגעו ראשון לטומאה וטבולו לטומאתם, מזמן טבילה עד הערב שמש יש להן דין 'טבול יום', שהוא טהור לענין

דמקבל טומאה מן הכלי שקיבל טומאה מן השרץ אלא באוכל ומשקה בלבד, ולא באדם וכלים, שאין אדם וכלים נממאים אלא מאב הטומאה ולא מראשון לטומאה.

ב. דין זה נוגע בעיקר רק למעשר שני, שאסור לאוכלו בטומאה, משא"כ חולין מותר לאכול בטומאה וא"כ אין נפ"מ אם מקבל טומאה או לא, אלא אם כן למי שמממיר לאכול אף חולין בטומאה.

ג. הנה לשון הגמרא הוא, דילפינן קל וחומר מטבול יום שמוטר בחולין ופוסל בתרומה, וככר שני שפסול בחולין אינו דין שיעשה שלישי בתרומה. והקשה רש"י, דכיון דילפינן ככר שני שפסול בתרומה ממה שהוא פסול בחולין, נימא דיו לזא מן הדין להיות כגידו, וכמו דלא שייך טומאה בחולין אלא עד שני, אף תרומה לא יהא נעשה אלא שני ולא שלישי. ותירך רש"י, דכלל הוא דהיכא דמיפריך קל וחומר לא אמרינן דיו, והכא לא איצטרך קל וחומר לאשמעינן טומאת שני בתרומה, דמקרא משמע ליה מדכתיב 'כל אשר בתוכו יטמא' חולין ותרומה וקדשים במשמע, אלא על כרחך דאמא קל וחומר לאשמעינן דככר שני עושה שלישי בתרומה.

אמנם בחי' הרמב"ן כתב לפרש הקל וחומר באופן דליכא למיפריך 'דיו', דמה טבול יום שמוטר הוא עצמו בחולין, שאפילו אדם טבול יום מותר לאכול בחולין ואינו מטמא אותן כלל, נמצא שהוא קרוי טהור לגבי חולין, ומכל מקום פוסל את התרומה אפילו במגע, ככר שני שהוא עצמו אינו טהור בחולין אלא פסול, אינו דין שיהא לו נגיעה לפסול בתרומה כשם שיש לטבול יום. וכיון דילפינן שהוא פוסל את התרומה בנגיעה, פשוט דהתרומה נעשה שלישי, כדן כל דבר שמקבל טומאה מדבר אחר, שהטומאה יורד ממדרגה, ואף הכא כיון שהככר הוא שני הרי הוא פוסל את התרומה להיות שלישי.

גליון קנין תורה

דכתיב "וכל כלי חרש אשר יפול מהם אל תוכו כל אשר בתוכו יִטְמָא", מדלא כתיב 'טמא' אלא 'טמא' אתא למידרש מלשון 'טמא', לומר שטמא אחרים, והא קרא טמא כתיב ומיירי בין בחולין ובין בתרומה, ושמע מינה דכבר שני עושה שלישי בטומאה מן התורה, בין בחולין ובין בתרומה.

כששמע רבי יהושע את דברי ר' עקיבא אלו, אמר, "מי יגלה עפר מעיניך רבן יוחנן בן זכאי, שהיית אומר עתיד דור אחר לטהר כבר שלישי ואפילו בתרומה שאין לו מקרא מן התורה שהוא טמא, והלא רבי עקיבא תלמידך מביא לך מקרא מן התורה שהוא טמא ואפילו בחולין שנאמר כל אשר בתוכו יטמא".

ולדינא מסקינן להלן (דף ל): בשם חמשה תנאים, דנקטי כולהו כרבן יוחנן בן זכאי, דשני עושה שלישי בתרומה, אבל לא בחולין ומעשר שני.

✦ **בקודש:** בקדשים כולי עלמא מודים דשני עושה שלישי, דאיכא למילף בקל וחומר מטבול יום כמו בתרומה (מה טבול שמותר בחולין פוסל בקודש, שני שפסול בחולין אינו דין שיעשה שלישי בקודש).

מיהו אף בלאו קל וחומר ילפינן ליה מן התורה, דכתיב ובכשר קודש "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל", מדקאמר 'בכל טמא' משמע דמיירי אף אם נגע בשר קודש בשני לטומאה ודגם שני איקרי טמא, דכתיב 'כל אשר בתוכו יטמא', והתם מיירי שנטמא כבר מכלי חרש שננטמא מן השרץ, הרי דהכבר הוא שני ואיקרי 'טמא', שמע מינה דבשר קודש נטמא כשנגע בו שני לטומאה, דשני עושה שלישי.

שלישי עושה רביעי

לפי מה דנקטינן לעיל דשני עושה שלישי בתרומה, יליף רבי יוסי קל וחומר ממחוסר כפורים, דבקדשים מחמירין טפי ושלישי עושה רביעי. כי מה מחוסר כפורים שמותר בתרומה ואחר שהעריב שמושו מכל מקום אסור באכילת קדשים וטמא קדשים בנייעתו, טומאת שלישי שפסול בתרומה, אינו דין שיעשה רביעי בקודש⁽⁷⁾.

✦ **רבי יוחנן נתקשה להבין שיטת ר' יוסי,** דהנה לפי מה דיליף קל וחומר ממחוסר כפורים דשלישי עושה רביעי בקודש, הוה ליה למילף גם כן בהאי קל וחומר גופיה דאוכל הבא מחמת טבול יום וכגון תרומה או קדשים, שמקבלים טומאה מטבול יום כגילי יהא פוסל בקודש, דמה מחוסר כפורים שמותר בתרומה, פוסל בקודש, אוכל הבא מחמת טבול יום שפסול בתרומה, אינו דין שיעשה רביעי בקודש. אמנם

למיפרך מה לטבול יום (שפסול את התרומה) שהוא חמור שכן היה אב הטומאה בטומאתו, תאמר בכבר שני שהוא קל שמעולם לא היה עליו טומאת אב הטומאה ודאם אמנם נטמא הוא מראשון והראשון נטמא מאב הטומאה, מכל מקום כבר זה גופא לא היה מעיקרא אב הטומאה דילמא אינו פוסל את התרומה.

אלא ילפינן האי קל וחומר מטבול יום שנגע בשרץ ודלפני טבילתו לא היה אלא ראשון לטומאה. וליכא למיפרך מה לטבול יום דשרץ שהוא חמור שהרי מינו יכול להיות אב הטומאה (דהא 'טבול יום' אינו שייך אלא באדם וכלים (שיש להן טהרה במקוה), ואדם וכלים שייך בהן אב הטומאה כשהן נוגעים במת), מה שאין כן אוכלין ומשקין דלא שייך בהן אב הטומאה ודאף כשהן נוגעים במת אינם נעשים אב הטומאה הואיל ואין להן טהרה במקוה) אינם יכולים לפסול את התרומה; דכלי חרש יוכיה שאינו נעשה אב הטומאה (דגם כלי חרש אין לו טהרה במקוה) ומכל מקום מטמא את התרומה וכשהוא ראשון לטומאה, וכמבואר בפסוק 'כל אשר בתוכו יטמא' שהכלי חרש נטמא מן השרץ ומטמא לכל אשר בתוכו ואף תרומה במשמע, ועל כרחך דחומרא זו שיפסול את התרומה אינו תלוי אם יש במינו אב הטומאה או לא. וליכא למימר מה לכלי חרש שהוא חמור בצד אחר, שכן מטמא מאוירו (לכך יש בו גם חומרא זו לטמא את התרומה), דטבול יום יוכיה שאינו מטמא מאוירו ומכל מקום פוסל את התרומה.

נמצא, דחומרא זו שמצינו בטבול יום ובכלי חרש דתרווייהו פוסלין בתרומה, אינו תלוי באם יש במינו אב הטומאה – דהא כלי חרש אין במינו אב הטומאה, וגם אינו תלוי באם הוא מטמא באוירו – דהא טבול יום אינו מטמא באוירו. אלא הצד השווה שבהן דתרווייהו טמאים (טבול יום איקרי 'טמא' דכתיב 'זבא השמש ופיה' מכלל דעד השתא היה טמא, וכן ככלי חרש כתיב 'תגור וכירים יותין טמאים הם') והן פוסלין בתרומה, אף אני אביא כבר שני שהוא חמור מטבול יום שהרי טמא אף בחולין ומעשר שני, דודאי יפסול בתרומה⁽⁷⁾.

מיהו חשש רבן יוחנן בן זכאי, שמא יבוא דור אחר לעתיד, ויטהרו את השלישי אף בתרומה, מאחר שאין לנו מקרא מן התורה דתרומה נעשה שלישי, ואי משום קל וחומר וצד השווה הנ"ל, איכא למיפרך מה לצד השווה שכן יש בהן צד חמור ודטבול יום יש במינו אב הטומאה וכלי חרש מטמא מאוירו, תאמר בכבר שני שאין בו אחד מחומרות אלו. אבל רבן יוחנן עצמו לית ליה האי פירכא, הואיל ואין חומר שבשניהם שוה, וממילא שפיר איכא למילף כבר שני מצד השווה, שיהא פוסל את התרומה להיות שלישי.

✦ **לרבי עקיבא,** כבר שני עושה שלישי בטומאה, בין בחולין ומעשר שני ובין בתרומה. ורבי עקיבא יליף ליה מן התורה,

ה. גם זוה פרש"י דליכא למיפרך נימא לוי לנא מן הדין להיות כנידון ולא נילף אלא טומאת שלישי בקודש דומיא דתרומה, דהא כבר ידעינן טומאת שלישי בקודש, הן מקל וחומר מטבול יום, והן מן הסורה דכתיב "הבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל" כ"ל, והיכא דליפרך קל וחומר לא אמרינן דיו, לכך על כרחך ילפינן מהאי קל וחומר טומאת רביעי בקודש.

ד. פירשנו לפי גירסת רש"י ופירושו, וללא כניסא בגמרא לפנינו 'הגד השוה שבהן שמוטקין בחולין ופוסלין בתרומה'; עיין רש"י מה שהקשה על גירסת זו, מיהו עיין על זה בחידושי הרמב"ן.

קנין תורה גליון

בקודש מאוכל הבא מחמת טבול יום, הא עדיף מפי למייתי ליה ממחוסר כפורים גופיה; מכל מקום סובר ר' יוחנן דהוי עדיף למייתי מאוכל הבא מחמת טבול יום ולא ממחוסר כפורים, כדי לאשמעינן תרתין, א. דסבירא ליה כאבא שאול ור' מאיר דאוכל הבא מחמת טבול יום הוי שלישי מן התורה ופוסל את הקודש, ב. דכל שלישי לטומאה עושה רביעי בקודש.

ומדלא יליף רבי יוסי הכי, אלא יליף דשלישי עושה רביעי בקל והומר ממחוסר כפורים, שמע מינה דסבירא ליה ברבנן דאוכל הבא מחמת טבול יום אינו פוסל את הקודש. ואם כן מסיק ר' יוחנן בקושיא להבין מעמו של ר' יוסי, למה לא יליף אוכל הבא מחמת טבול יום שיהיה פוסל בקודש מקל והומר ממחוסר כפורים, כמו דיליף מהאי קל והומר דשלישי עושה רביעי בקודש.

דף ל'

לדינא אין שני עושה שלישי בחולין

לדינא מביא רב בשם חמשה תנאים דסבירא להו כרבן יוחנן בן זכאי, דשני עושה שלישי רק בתרומה ולא בחולין:

(א) רבי מאיר: תנן, כל מי שהוא טהור מן התורה, וחכמים גזרו עליו טומאה והזיקוהו לבוא במים וליטהר וכגון מי שבא ראשו ורובו במים שאובין, או האוכל חצי פרס של אוכלין טמאין, והידים שהצרכים חכמים טבילוהו, נתנו עליו חכמים טומאת שני לטומאה, ולכך הוא מטמא את הקודש ולהיות שלישי לטומאה, ואם יגע אותו שלישי בקודש אחר יעשהו רביעי לטומאה, ופוסל את התרומה ושאר נגע בתרומה פוסלו להיות שלישי לטומאה, אבל אותו שלישי אינו יכול לטמא תרומה אחרת להיות רביעי לטומאה, ומותר בחולין ובמעשר שני בין בנגיעה ובין באכילה; אלמא דאין שני עושה שלישי בחולין ומעשר שני, אלא בתרומה וואף חכמים דפליגי על ר' מאיר, לא פליגי אלא לענין אכילת מעשר שני, דס"ל שאמור באכילת מעשר, אבל בנגיעת מעשר מוודו דשרי, ובחולין מתירין אפילו לאכול, ועל כרחך סבירא להו גם כן דאין שני עושה שלישי בחולין. והא דלא חשיב להו הכא, לפי שלא נתפרשו שמונתן, אבל לעולם כשמביא ראייה מר' מאיר הוי כוונתו לר' מאיר ומחלוקתו.

(ב) רבי יוסי: הנה ילפינן לעיל דכבר שני עושה שלישי בתרומה מקל והומר מטבול יום ושמונתן בחולין ופוסל בתרומה כ"ש כבר שני שפסול בחולין אינו דין שיעשה שלישי בתרומה, ולפי זה מוסיף ר' יוסי דרביעי בקודש פסול בקל והומר ממחוסר כפורים ושמונתן בתרומה ופוסל בקודש. שלישי שפסול בתרומה אינו דין שיעשה רביעי בקודש. ואם איתא דשני עושה שלישי מן התורה אפילו בחולין, ליתיה רביעי בתרומה מקל והומר מטבול יום ומה טבול יום שמונתן בחולין ופוסל בתרומה, כבר שלישי שפסול בחולין אינו דין שיעשה רביעי בתרומה, וכך ליתיה חמישי בקודש מקל והומר ממחוסר כפורים ומה מחוסר כפורים שמונתן בתרומה ופוסל בקודש. רביעי שפסול בתרומה אינו דין שיעשה חמישי בקודש; אלא על כרחך דסובר ר' יוסי דאין שני עושה שלישי בחולין ומעשר שני, כי אם בתרומה.

(ג) רבי יחזקאל: הנה מן התורה אין מאכל טמא מטמא את אדם האוכלו ושהרי אוכלין ומשקין לעולם אינם יכולין להיות אב הטומאה אלא ראשון לטומאה, ואדם אינו מקבל טומאה אלא מאב הטומאה כנ"ל, אבל חכמים גזרו

לדינא מצינו פלוגתא דתנאי אם אוכל הבא מחמת טבול יום עושה רביעי בקודש, ומשמע ליה לר' יוחנן דרבי יוסי סבירא ליה כמאן דאמר שאינו עושה רביעי בקודש. דהנה מצינו בבביתא שלש שיטות תנאי בדין אוכל הבא מחמת טבול יום:

(א) אבא שאול, מן התורה הוי טבול יום כשאר שני לטומאה, שפוסל את התרומה ולעשותו שלישי, ואוכל הבא מחמתו ונעשה שלישי פוסל את הקודש ולעשותו רביעי. מיהו סובר אבא שאול, דחכמים עשו מעלה בקודש להיות טבול יום אצלו כראשון לטומאה ולא כשני, נמצא דמאכל קודש שנגע בטבול יום נעשה שני, ועושה את חברו שלישי, והשלישי פוסל את הרביעי ולהיות הוא עצמו פסול, אבל לא יפסול את אחרים במגעו.

(ב) רבי מאיר, סובר כאבא שאול דמן התורה הוי טבול יום כשאר שני לטומאה, מיהו לית ליה האי מעלה דרבנן דקאמר אבא שאול, אלא סבירא ליה דאף מדרבנן לא הוי טבול יום אלא שני לטומאה אף לענין קודש ולא ראשון כאבא שאול, ונמצא דמאכל קודש שנגע בו נעשה שלישי, והשלישי פוסל את הרביעי.

(ג) רבנן, פליגי בין על אבא שאול ובין על ר' מאיר, וסבירא להו דמן התורה קיל טבול יום מפי משאר שני לטומאה, דטבול יום פוסל בין תרומה ובין קודש כמגעו, אבל אוכל זה שנפסל מחמתו אינו פוסל את הקודש ורק הוא עצמו פסול ולאפויו שאר שני לטומאה דאוכל הבא מחמתו נעשה שלישי, ופוסל את הקודש לעשותו רביעי.

מעשה, התינה אם סובר ר' יוסי כאבא שאול או כר' מאיר, הוה אתי שפיר, דתרווייהו סבירא להו דמן התורה אוכל הבא מחמת טבול יום פוסל את הקודש וואבא שאול אף מוסיף חומרא מדרבנן, שמטמא את הקודש לפסול עוד אחר, אבל אם סובר ר' יוסי כרבנן דאוכל הבא מחמת טבול יום אינו פוסל את הקודש, צריך עיון להבין שיטתו, דמאי שנא שאר שלישי לטומאה דיליף קל והומר ממחוסר כפורים שפוסל את הקודש, אף אוכל הבא מחמת טבול יום נילף בהאי קל והומר גופיה מטבול יום שיהא פוסל את הקודש.

ומשמע ליה לרבי יוחנן דרבי יוסי אכן סובר כרבנן ולא כאבא שאול או רבי מאיר, דאי הוי סובר כוותיהו ודאוכל הבא מחמת טבול יום פוסל את הקודש מן התורה לא הוי ליה למילף דשלישי עושה רביעי בקודש מקל והומר מטבול יום, אלא הוי ליה למילף כן מאוכל הבא מחמת טבול יום: דמה אוכל הבא מחמת טבול יום, דטבול יום גופיה קיל שהוא מותר באכילת חולין, ומכל מקום אמרינן דאוכל הבא מחמתו ונעשה שלישי עושה רביעי בקודש; אוכל שלישי הבא מחמת שני ושקיבל טומאה מדבר שהיה שני לטומאה, דשני גופיה אסור בחולין ודמעשר שני (שנחשב בחולין) שקיבל טומאה כראשון נעשה הוא שני לטומאה ונאסר באכילה, אינו דין דשלישי הבא מחמתו יהא עושה רביעי בקודש. וואנ"ג דדין זה גופיה דאוכל הבא מחמת טבול יום פוסל את הקודש (לאבא שאול ור' מאיר) ילפינן מקל והומר ממחוסר כפורים, וא"כ אמאי הוי ליה לר' יוסי למיתניה לרביעי

קנין תורה גליון

ואתו שלישי פוסל את הקודש לעשותו רביעי, ומטמא אחד ופוסל אחד בתרומה (פי' מטמא אוכל במגעו לעשותו שני, ואתו שני פוסל את התרומה לעשותו שלישי, ופוסל אחד בחולין ושם נגע הראשון באוכל של חולין פוסל להיות שני, אבל אין השני יכול לפסול חולין אחר במגעו^(מ)); **שמע מינה דאין שני עושה שלישי בחולין, כי אם בתרומה וקדשים.**

(ה) **רבי אליעזר:** תנן במסכת חלה, דשיעור חלה שצריך להפריש מן העיסה וליתנה לכהן (ומיירי בבעל הבית שעושה עיסה לעצמו ואין העיסה גדול כל כך, ע"ש), הוא אחד מכ"ד של העיסה, כדי ליתן לכהן שיעור התיכה חשובה. ואם נטמאה העיסה בשוגג או באונס, אינו צריך ליתן אלא חלק אחד מכו"ח (שהרי ממילא אינה ניתנת לכהן אלא נשרפת, לכך לא בעינן שיעור התיכה חשובה). אבל היכא שנטמאה העיסה במזיד פליגי תנאי; **לחכמים** צריך להפריש חלק אחד מכ"ד ואיני שאינה הולכת לכהן אלא נשרפת) כדי שלא יהא חוטא נשכר. **לר' אליעזר** קנסינן ליה ללוש עיסה אחרת מהורה, ולהפריש מן העיסה המהורה על המטמא (אחד מכ"ד, והוי שפיר התיכה חשובה לכהן כיון שנותנין לו מן המהורה).

אמנם מאחר שאי אפשר להפריש מעיסה המהורה על המטמא אלא אם כן הן מחוברות זה לזה ושהרי מצוה לתרום מן המוקף והיינו מחובר ומקורב, והכא אין לחבר עיסה המהורה עם המטמא, דאז תחזור עיסה המטמא ותטמא את המהורה, לכך אומר רבי אליעזר, שיפריש כדי שיעור הפרשת חלה מעיסה המהורה, ועדיין לא יקרא עליה שם חלה, אלא יתנה ליד עיסה המטמא (באופן שאינן נגועות זו בזו כדי שלא תקבל מטמא מן המטמא), ואח"כ יטול עוד התיכה פחות מכביצה מעיסה המהורה, ויתנה בין עיסה המטמא ובין השיעור חלה המהורה, ונמצא עיסה האמצעית נוגעת בשתייהן ומצרפתן (וקורא שם על החלה ומסלקה עם קריאת השם), אבל אין העיסה האמצעית יכולה להעביר מטמא מעיסה המטמא להתיכה שהופרשה לשם חלה ואי"פ שנוגעת בשתייהן, דכיון שהיא פחותה מכביצה יכולה רק לקבל מטמא אבל אינה יכולה לטמא אחרים.

וכל זה לרבי אליעזר **במתניתין**, אבל **בברייתא** מבואר דלרבי אליעזר אפשר ליתן אפילו התיכה **כביצה** בין עיסה המטמא ושיעור חלה של המהורה, ואפילו הכי לא חיישינן שהאמצעית תטמא שיעור החלה של המהורה. **וחכמים** פליגי על רבי אליעזר בין במתניתין ובין בברייתא, ולא ניחא להו לעשות עצה זה בין בחתיכת כביצה ובין בחתיכה פחות מכביצה. ואלא בכל גוונא שננטמאה העיסה במזיד סבירא להו שיפריש מן עיסה המטמא אחד מכ"ד כדי שלא יהא חוטא נשכר. מעתה צריכין להבין במאי פליגי רבי אליעזר וחכמים, בין לתנא דמתניתין (דפליגי בפחות מכביצה) ובין לתנא דברייתא (דפליגי בכביצה). ואפשר לכאור פלוגתתן בשלשה דרכים:

ח. רבי אלעזר פליג צוה על מגד אחר דסביחא ליה שאין קודש כל לדי טומאת רביעי אלא אם כן היה הראשון של קודש, אבל אם היה הראשון חולין אינו יכול לטמא יותר משלישי אפילו לענין קדשים.

טומאה על אדם האוכל דבר טמא. ונחלקו תנאי בדרגת הטומאה שמקבל ממאכלו; **לרבי אליעזר**, גזרו חכמים שהאוכל מאכל טמא הרי הוא מקבל דרגת הטומאה כמו המאכל עצמו, לפיכך האוכל מאכל שהוא ראשון לטומאה, נעשה אף הוא ראשון ועושה שני במגעו, והאוכל מאכל שהוא שני לטומאה, נעשה אף הוא שני, והאוכל מאכל שהוא שלישי לטומאה, נעשה אף הוא שלישי. **לרבי יהושע**, לא משוינן את האדם האוכל כמו המאכל עצמו, לפיכך האוכל מאכל שהוא ראשון לטומאה, נעשה הוא בעצמו שני לטומאה. אבל האוכל מאכל שהוא שני לטומאה, מודה ר' יהושע דבזה החמירו חז"ל לעשות אף הוא שני לטומאה^(נ). ועוד מחמיר ר' יהושע אפילו יותר מר' אליעזר, שהאוכל מאכל שהוא שלישי לטומאה, נעשה הוא ומדרבנן שני לטומאה לענין קדשים ושם יגע בדבר קודש יעשהו שלישי לטומאה, ואם יגע אותו קודש בקודש אחר יעשה אותו רביעי לטומאה, אבל אינו נעשה שני לטומאה לענין תרומה (דאי"פ דשני פוסל את התרומה, לא החמירו עליו חכמים שהיא נעשה שני לטומאה ע"י אכילת שלישי לענין תרומה, אלא לענין קדשים בלבד).

והנה מסיק רבי יהושע, דהא דאירינן במאכל שהוא שלישי לטומאה, ודאי לא מיירי בתרומה או קדשים טמאים (דהא אכילה זו אסור מן התורה, ומתניתין לא מיירי אלא באוכל מאכלים טמאים, אבל לא באוכל מאכלות אסורות: מאירי), מיהו גם לא מיירי בחולין סתם, דבחולין לא משכחת שלישי לטומאה (דשני אינו עושה שלישי בחולין). אלא מיירי בחולין שנעשו על מהרת תרומה ושבעליהם כהן, וכיון שהוא רגיל באכילת תרומה וצריך לשמור את תרומותיו שלא יקבלו טומאת שלישי, קיבל עליו לאכול אף חולין שלו במהרת תרומה, כדי שיהא רגיל לתרומותיו במהרה שהוקיף להן, דבכהאי גוונא תיקנו חכמים על חולין שלו דין תרומה, ומשכחת בהו שלישי לטומאה. **שמע מינה** דדוקא חולין שנעשו על מהרת תרומה יש בהן טומאת שלישי, אבל בחולין גרידא אין שני עושה שלישי^(ו).

(ד) **רבי אליעזר:** תנא רבי אליעזר בברייתא, דכל דבר שהוא ראשון לטומאה, בין אם ראשון זה הוא חולין או תרומה או קדשים, כולן שוין, שהראשון מטמא שנים ופוסל אחד בקודש (פי' שטמא אוכל במגעו לעשותו שני, ואתו שני מטמא אוכל אחר (של קודש) לעשותו שלישי,

ו. ולא משום דמשינן אותו מהמאכל עצמו, אלא משום דמלינו שהשני עושה שני ע"י משקן. דהנה גזרו חז"ל שאם נגע שני לטומאה במשקה, נעשה המשקה ראשון לטומאה, ומאלא שאם נגע שני לטומאה במאכל אחר שהיה עליו משקה טופת, נעשה המשקה ראשון לטומאה, והדר מטמא המשקה את המאכל ועושהו שני לטומאה, וכיון דמלינו שני עושה שני, החמירו חכמים אף לר' יהושע שהאוכל מאכל שהוא שני לטומאה נעשה אף הוא בעצמו שני.

ז. כ"ה לפי גירסת רש"י ופירושו, מיהו בגמרא שלפנינו הגירסא 'על טהרת תרומה אין על טהרת הקודש לו, וכוונת הגמרא, דדוקא מי שמטמא חולין שלו לשומרן על טהרת תרומה, חל עליהן דין תרומה, אבל המטמא חולין שלו לשומרן על טהרת הקודש, בטלה דעמו (כיון שאין זה דבר שמתן ואין צדכריו כלום. והראיה הוא ע"ד הג"ל, דכיון דאמרין שאין צדכריו כלום, ע"כ ר"ל דהוי להו חולין גרידא, ושמע מינה דבחולין גרידא לא משכחת שלישי לטומאה, אלא בחולין שנעשו על טהרת תרומה.

קנין תורה גליון

מגרש לערי הזויים

אף על גב שצוה ד' שלא יהיה לזויים חלק ונחלה בארץ, מכל מקום צוה לבני ישראל ליתן לזויים מנחלת אחוזתם ערים לבית דירה, וגם צוה שיתנו מגרש לערים סביבותיהם (מגרש היינו ריזה, מקום חלק חוץ לעיר סביב לגני העיר להיות לה לאויר, ואין רשאים לבנות שם בית ולא לנמוע כרם ולא לזרוע ודעיקה). מיהו מצינו שתירה בקראי לענין שיעור המגרש, דמתחלה כתיב "ומגרשי הערים אשר תתנו לזויים מקיר העיר והוצה אלף אמה סביב", ובפסוק שלאחריו כתיב "ומדותם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה וגו' והעיר בתוך זה יהיה להם מגרשי הערים". ונחלקו תנאי ביישוב שתירת הפסוקים:

• **לרבי עקיבא**, שיעור מגרש הוא רק אלף אמה, והא דכתיב אחר כך 'אלפים אמה' לא הוזכרו לתת לזויים, אלא נאמרו ליציאת שבת, דשיעור תחום שבת הוא אלפים אמה; נמצא לרבי עקיבא הוי שיעור תחום שבת מן התורה.

• **לרבי אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי**, נאמרו שני הפסוקים לתת לזויים, שצריך להניח אלף אמה סביב לעיר מגרש (דהיינו רחבה פנויה מזריעה ומבתים ומאילנות), ועוד אלף אמה לשדות וכרמים (נמצא דבכך הכל ניתן להם אלפים אמה סביב לעיר), ולא אתא לאשמעינן תחום שבת, דסבירא ליה דשיעור תחום שבת אינו מן התורה.

אופן אמירת שירה על הים

כתיב "או ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לד' ויאמרו לאמר", וצריכין להבין פירוש הלשון 'ויאמרו לאמר' (שאינו דומה לשאר 'לאמר' שבתורה, שהשכינה מדברת הדיבור למשה לחזור הוא ולאמר לישראל, אבל כאן אין לומר כן, דהא כאן אמרו משה וישראל יחד שירה לד'). ונחלקו שלשה תנאים במתניתין ובברייתא בפירושה דקרא:

• **לרבי עקיבא**, האי 'ויאמרו לאמר' קאי על פסוק הראשון של השירה דכתיב **אשירה לד'**, ואשמעינן קרא כי משה רבינו היה אומר שירה וישראל היו עונין אחריו ראשי פרקים ודהיינו תיבות אשירה לד' על כל דבר שהיה אומר; משה אמר **אשירה לד'** והן אומרים **אשירה לד'**, משה אמר **כי גאה גאה** והן הוזרים ואומרים **אשירה לד'**, וכן בכל השירה. לפי זה היה אמירת השירה דומה לגרול המקרא את החלל (באופן שהוא מוציא את הציבור ידי חובתן מדין שומע כעונה), שהציבור שומעין את החלל מהשליח ציבור, ועונין 'הללויה' על כל דבר ודבר (וכגון הש"ץ אומר 'יהי שם ד' מבורך מעתה ועד עולם' והן שומעין ועונין אחריו 'הללויה').

• **לרבי אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי**, האי 'ויאמרו לאמר' קאי על כל השירה כולה, ואשמעינן קרא שהיו ישראל עונין אחר משה כל מזה שהוא אומר; משה אמר **אשירה לד'** והן אומרים

לאו עעמא הוא משום גזירה אטו כבינה (כמו ש"ל לפי צ' דכ"ס האשונים), אלא כפשוטו לשיטתם שאסור לגרוס טומאה לחולין, ואין חילוק בזה בין כבינה לפסוח מבינה.

א. בני הישיבה רצו לבאר פלוגתתן, דבין מתניתין ובין ברייתא מיירי בעיסה טמאה שהיא ראשונה לטומאה ונמצא דעיסה האמצעית שנוגעת בעיסה הטמאה נעשית שניה לטומאה, וגם כולי עלמא סבירא להו דחולין שהן טבל לחלה (ודעדיין לא הופרש מהן חלה) לאו דינם כחלה ולענין טומאה אלא כחולין. לפי זה מסתבר לבאר פלוגתת רבי אליעזר והכמים דברייתא, **דרבי אליעזר** סובר אין שני עושה שלישי בחולין ולכך ניהא ליה להפריש חלה מן הפתורה על הטמאה ע"י חיבור עיסה האמצעית, דליכא למיחש שהאמצעית תטמא את הפתורה, שהרי האמצעית נעשתה שניה לטומאה, ואינה יכולה לטמא את הפתורה, דאין שני עושה שלישי בחולין, והפתורה דינה כחולין ולא כתרומה, כיון שעדיין לא קרא עליה שם חלה, **והכמים** סבירא להו שני עושה שלישי בחולין ולכך אין לצרפן ע"י האמצעית, דאו תטמא האמצעית את הפתורה בטומאת שלישי^(ב).

ב. **רב מרי בריה דרב כהנא** מדהה, דלעולם כולי עלמא מודים דאין שני עושה שלישי בחולין, והכא פליגי בחולין שעדיין לא הופרש מהן חלה אם דינם כחלה או כחולין; **הכמים** סברי דדינם כחלה, וחלה הוא שוה לתרומה דלכולי עלמא שני עושה שלישי לטומאה ולכך ס"ל בברייתא שאי אפשר לצרפן, כי האמצעית תטמא את הפתורה, **ורבי אליעזר** סבירא ליה שאין דינם כחלה אלא כחולין, ואין שני עושה שלישי בחולין^(ג).

ג. ועוד אפשר לבאר פלוגתתן באופן אחר וכדי שלא נצטרך לומר דפליגי אם שני עושה שלישי בחולין או לאו, דלכולי עלמא אין שני עושה שלישי בחולין, ולכולי עלמא חולין הטבולין לחלה אין דינם כחלה ולכך לכ"ע אי אפשר לאמצעית לטמא את הפתורה, והכא פליגי אם מותר לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל בשביל תקנת תרומה (פי' אם מותר לגרום טומאה לחתיכה האמצעית בשביל תקנת תרומה); **רבי אליעזר** סובר מותר לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל, **והכמים** סברי אסור לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל^(ד).

ט. ותנא דמתניתין דסובר דעמ' ר' אליעזר שהאמצעית תהיה פסוחה מכבינה, צ"ל דלעולם אפשר אף כבינה דנלא הכי לא טעמא את הטהורה כיון דאין שני עושה שלישי, אלא ר' אליעזר דמתניתין סובר דכמה דאפשר למעוטי טומאה לאמצעית ממעטין, דבאמת אסור לגרום טומאה לחולין, ודוקא הכא משום תקנת תרומה הוא דש"י, לכך אם אפשר פסוחה מכבינה אין ליעול יותר. ותכמים דאוסרין דמתניתין אפילו פסוחה מכבינה, אף על גב דככה"ג גווגא אי אפשר לאמצעית שטעמא את הטהורה [אפי' לדידהו דשני עושה שלישי בחולין] דכל שהוא פסוחה מכבינה אינו מטמא אחרים, מכל מקום משום חכמים דילמא אתי למיעבד כבינה, ואו טעמא האמצעית את הטהורה, לשיטתייהו דשני עושה שלישי.

י. ולתנא דמתניתין יתבאר פלוגתתן כנ"ל, דלר' אליעזר יטול לכתילה פסוחה מכבינה אע"ג דאפשר כבינה, דכמה דאפשר למעט בטומאה האמצעית ממעטין, ותכמים דאוסרין אפילו פסוחה מכבינה אע"ג דככה"ג אי אפשר לאמצעית לטמא את הטהורה [אפי' לשיטתייהו דהטהורה דיו כחלה ושני עושה שלישי] דכל שהוא פסוחה מכבינה אינו מטמא אחרים, מ"מ משום חכמים דילמא אתי למיעבד כבינה.

יא. ושיטת ר' אליעזר דמתניתין יתבאר גם הכא כנ"ל, דאע"ג דמותר לגרום לחולין שבארץ ישראל בשביל תקנת תרומה, מ"מ כל כמה דאפשר למעט בטומאת חנם ממעטין. ושיטת חכמים אמתא שפיר לפי דרך זה, דהא דאסרו דמתניתין פסוחה מכבינה,

גליון קנין תורה

שהיה "איש תם וישיר ירא אלקים וסר מרע" ו"לא כתיב 'אוהב אלקים'". אבל רבי יהושע בן הורקנוס ורבי מאיר למדו [כל אחד מדרשה אחרת] שעבד איוב מאהבה וזאת הכוונה לאהבת שכל, אלא מאהבת המקום:

• **רבי יהושע בן הורקנוס**, הדנה אמר איוב "הן יקמלני לא איחל" [שאם יתנגדי הקב"ה לא איחל לו עוד], משמע שלא עבד את ד' אלא מדאגת הפורעניות. אמנם בכמה מקומות מצינו דכתיב 'לא' באל"ף וקרינו 'לו' בו"ו, כגון הא דכתיב "בכל צרתם לא צר" [משמע שאין הקב"ה חושש לצרתם ולא צר בה] ועל כרחך צריך למקרי 'לו צר' בו"ו, דהא בהדיא כתיב אחר כך "ומלאך פניו הושיעם" וכתיב נמי "עמו אנכי בצרה", ואם כן גם הכא יש להסתפק דילמא צריך למקרי 'הן יקמלני לו איחל' בו"ו, דמשמע שאפילו אם יתנגדי הקב"ה עדיין איחל לו, מפני שעבד את ד' מאהבה.

ומסיק רבי יהושע בן הורקנוס, דבדואי צריך למקרי 'לו איחל' בו"ו, דמצינו שאמר איוב "עד אגוע לא אסיר תומתי ממני" מלמד שעבד איוב מאהבה וכי מי שיש לו מדה זו שאינו מסיר תומתו לעולם עד יום מותו, אין זה ממדת עובדים מיראה אלא מעובדים מאהבה, מהרש"א ע"ש.

- כששמע רבי יהושע בן חנניה את דברי רבי יהושע בן הורקנוס, אמר, "מי יגלה עפר מעיניך רבן יוחנן בן זכאי, שהיית דורש כל ימין שלא עבד איוב את המקום אלא מיראה שנאמר איש תם וישיר ירא אלקים וסר מרע, והלא יהושע תלמיד תלמידך [שהי' ר' יהושע בן הורקנוס תלמידו של ר' עקיבא, ור' עקיבא הי' תלמידו של רבן יוחנן בן זכאי] למד שמאהבה עשה".

• **רבי מאיר**, גבי איוב נאמר שהיה "תם וישיר וירא אלקים", וכן גבי אברהם נאמר "עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה"; מה ירא אלקים האמור באברהם היינו מאהבה, דבהדיא כתיב "זרע אברהם אוהבי", אף ירא אלקים האמור באיוב היינו מאהבה.

עבודה מאהבה ועבודה מיראה

תנא רבי שמעון בן אלעזר, שזכותו של זה העובד את הקב"ה מאהבה הוא גדול יותר מזה שעובד מיראה, שהעושה מאהבה זכותו תלוי לדורותיו ולהגן עליהם עד אלפים דור, מה שאין בן העושה מיראה אין זכותו תלוי אלא עד אלף דור.

ויליף ליה, דבהך קרא כתיב "ועושה חסד לאלפים לאוהבי ולשומרי מצותיו", סמך אוהביו לאלפים, לאשמעינן שהעושה מאהבה זכותו תלוי עד אלפים דור. ובפסוק אחר כתיב "שומר הברית והחסד לאוהביו ולשומרי מצותיו לאלף דור", שומרי מצותיו היינו העושים מיראה, ואף על גב דכתיב לפני זה 'לאוהביו', מכל מקום סמך 'שומרי מצותיו' עם 'לאלף דור', לאשמעינן שהעושה מיראה זכותו תלוי רק עד אלף דור.

- שני תלמידים של רבא סיפרו לפניו מה שראו בחלומם, דלאחד מהם קראו לו בחלומו הפסוק "מה רב טובך אשר צפנת

אשירה לד', משה אמר כי גאה גאה והן אומרים כי גאה גאה, וכן בכל השירה. לפי זה היה אמירת השירה דומה לקמץ המקרא את החלל, שאין הציבור יכולין לצאת מומנו מדין שומע כעונה והכין שאינו בר חיוב אינו יכול להוציאם ידי חובתם, אלא צריכין לענות אחריו כל דבר ודבר שהוא אומר וכגון כשהוא אומר 'יהי שם ד' מבורך מעתה ועד עולם' הן עונין אחריו 'יהי שם ד' מבורך מעתה ועד עולם'.

• **לרבי נחמיה**, לא היו ישראל אומרים השירה אחר שאמרו משה, אלא שרתה רוח הקודש על כולם וכוננו יחד לומר את השירה עם משה בבת אחת. אמנם מתחילה המתנינו על משה שיתחיל באמירת השירה, דהוי כקבלת רשות, ורק אחר שהתחיל המשיכו לומר עמו שאר השירה. והיינו דכתיב 'ויאמרו לאמר', כלומר, 'ויאמרו' שאמרו כולם יחד השירה, 'לאמר' אחר שפתח משה והרשה להם לומר שירה. לפי זה היה אמירת השירה דומה לסופר הפורס על שמע בבית הכנסת [וכונת הנמרא כאן לכל שלח ציבור הפורס על שמע, אלא נקט 'סופר' דהיינו מלמד תינוקות, לפי שהוא נמצא תמיד בבית הכנסת והניחך לשולחו לפני התיבה להיות השליח ציבור], דדרך השליח ציבור להיות פותח תחילה בכרכות שלפני קריאת שמע, ואז הציבור עונין אחריו וקורין כולן יחד קריאת שמע.

אף עוללים ויונקים ועוברים אמרו שירה

דרש רבי יוסי הגלילי, דשעה שעלו ישראל מן הים נתנו עיניהם לומר שירה, ואפילו עולל שהיה מוטל אז על ברכי אמו ותינוק שהיה יונק משדי אמו, כיון שראו את השכינה הגביה עולל את צוארו וכן תינוק שמת דד מפיו ואמרו 'זה אלי ואנוהו', שנאמר "מפי עוללים ויונקים יסדת עוז".

ומוסיף רבי מאיר^(ב), שאף עוברים שבמעיי אמן אמרו שירה, שנאמר "במקהלות ברכו אלקים ד' ממקור ישראל" ואף אותם שבמקור. וביאר רבי תנחום, שאף הן היו יכולין לראות את השכינה, מפני שנעשה להן כרם כאספקלריא המאירה וראו.

דף ל"א

איוב עבד את הקב"ה מאהבה

רבן יוחנן בן זכאי היה דורש כל ימיו שלא עבד איוב את המקום אלא מיראה ומדאגת הפורענות שלא תבא עליו, שנאמר על איוב

יב. כמזו התוס' (ד"ה רבי מאיר), דר' יוסי הגלילי מודה לר' מאיר דאף עוברים היו אומרים שירה, ומ"מ אינטרין לקרא 'מפי עוללים ויונקים' [אע"ג דכל שכן הוא, שאם עוברים אמרו שירה עוללים ויונקים לא כל שכן], לאשמעינן רבותא דשעה שהיה תינוק יונק שמת דד מפיו כדי לומר שירה, ע"ש. מיהו ע"י מהרש"א בזוה"א אחר, דבאמת היה חילוק בין שירת עוללים ויונקים לשירת העוברים, לפי מה דאיתא לעיל (דף י"ב:) שהילדים נולדו במצרים על השדה והקצ"ה ה' מגדלן שם והם שהכירוהו מחילה על הים ואמרו 'זה אלי ואנוהו', וא"כ להכי אינטרין האי קרא דדוקא עולל ויונק אמרו 'זה אלי ואנוהו', משא"כ העוברים שלא הכירוהו במצרים, ומדוייק לשון הגמרא, דעוללים ויונקים איתא 'ואמרו זה אלי ואנוהו', משא"כ עוברים איתא 'אמרו שירה'.

קנין תורה גליון

וגו' ויעלצו בכך אוהבי שמך" עובד את הקב"ה מאהבה, וזה שקראו לפניו "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך" עובד את הקב"ה מיראה.

ליראיך", ולהשני קראו לו בחלומו הפסוק "וישמחו כל חוסייך בעולם ירננו ויעלצו בכך אוהבי שמך". אמר להם רבא ששניהם הם צדיקים גמורים, אלא זה שקראו לפניו הפסוק "וישמחו כל חוסייך בכך

הדרך עלך בשם שהמים

פרק ששי – מי שקינא

ולכך אפילו עבד ושפחה שהן פסולים בשאר עדיות, הן נאמנים להעיד עליה שנמארה, ולא תשתה אלא תצא מתחת בעלה, ואף נאמנים לפוסלה מכתובתה.

אמנם חמשה נשים איכא שהן שונאות אותה, ולכך אף על פי שגם הם נאמנים להעיד עליה שנמארה ולא תשתה ושהתורה האמינה כל עדות שיש בהן, מכל מקום אינם נאמנים לפוסלה מכתובתה (הואיל ושונאות אותה). ואלו הן: א. חמותה, ב. בת חמותה, ג. צרתה, ד. יבמתה ואשת אחי בעלה, ששונאתה מפני שדואגת שסופה להיות צרתה אם ימות בעלה בלא בנים ותתייבם לבעלה, ה. בת בעלה (ומאשה אחרת).

עד אחד בטומאה ועד אחד מכחישו

אמר עולא, כל מקום שהאמינה תורה עד אחד, נחשב עדותו כמו שני עדים, ואם אחר שנתקבלה עדותו בא עד אחד להכחישו, הוא ליה כחד במקום שנים ואינו יכול להכחישו. מיהו אם בא עד השני קודם שנתקיימה עדותו של ראשון, עדיין לא האמינה תורה לעד הראשון כשני עדים, והוא ליה עד השני כחד כנגד חד, דעדות מוכחשת הוא, והדבר מוטל בספק כאילו לא באו עדים כלל.

לפיכך, אם עד אחד אומר נטמאת⁽¹⁾, ואחר כך בא עד אחר ומכחישו ושואמר שהוא היה עם עד הראשון בשעה שנסתרה האשה עם אחר, ובפניהם לא נטמאת, אמנם עדיין יש להסתפק שמה נטמאת קודם שבאו הם שם, נמצא לפי דברי עד השני מוסלת האשה בספק כמו בכל שאר סתירה דליכא עדים ולא ידעוין אם נטמאת או לאו, הדין תלוי מתי בא עד השני, אם בא עד השני תוך כדי דיבור של ראשון דעדיין לא נתקיימה עדותו בבית דין, הוא ליה עדות מוכחשת, ותשתה האשה מספק וככל שאר סוטה דליכא עדים אם נטמאתה. אבל אם בא עד השני לאחר שנתקיימה עדותו של ראשון בבית דין וכבר האמינהו תורה כשנים, אין דבריו של אחד במקום שנים, ועד הראשון נאמן שנמארה, ואינה שותה⁽²⁾.

עדי סתירה

לרבי אליעזר, מקנא אדם לאשתו על פי שני עדים, אבל משקה לה על פי עד אחד או על פי עצמו, דלא בעינן עדי סתירה. ואפילו אם שמע מעוף הפורח וכגון שהעידו בה עבד או שפחה שאינם נאמנים להעיד ונחשבין כעוף הפורח) הוא ליה סתירה ויכול להשקותה, ואם אינו רוצה להשקותה צריך להוציאה ונותן לה כתובתה.

לרבי יהושע, בעינן שני עדים בין בקינוי ובין בסתירה, וכל זמן שאין לו שני עדים כשרים שנסתרה, אינו יכול להשקותה ואינה נאסרת עליו. מיהו מודה רבי יהושע, שאם נתפרסמה הדבר עד שכבר נושאות ונותנות בה נשים המוות לאור הלבנה בפריצותה, אז מכווער הדבר שתשאר תחתיו, וצריך להוציאה ומוכר ליעל (דף 1) דבכה"ג שכבר נושאות ונותנות בה מוזרות בלבנה, אז אפילו אם איכא עדי סתירה תו אין המים בודקין אותה וצריך להוציאה⁽³⁾.

עדי טומאה

אם כבר קינא לה ונסתרה ולר' יהושע על פי שנים עדים ולר' אליעזר אפילו על פי עוף הפורח, כולי עלמא מודים דאף עד אחד נאמן להעיד שנמארה. ואף על גב דבטומאה בעלמא בלא קינוי ובלא סתירה אין עד אחד נאמן ודילפינן גזירה שוה 'דבר דבר' ממטון דבעינן דוקא שני עדים, גלי הכא רחמנא דאחר קינוי וסתירה אף עד אחד נאמן, דכתיב 'ונסתרה והיא נטמאה ועד אין בה והיא לא נתפשה', ונקטינן דכל מקום שנאמר 'עד' סתמא היינו שני עדים (כמבואר לעיל דף ב:), ומדאמר רחמנא 'ועד אין בה' כלומר דליכא שני עדים שנמארה אלא עד אחד, וקאמר אחר כך 'והיא נטמאה וגו' והיא לא נתפשה', משמע דמהימן עד אחד זה להעיד עליה שנמארה, וגם להעיד שלא נאנסה אלא נטמאה ברצון⁽⁴⁾.

וכיון שהאמינה תורה לעד אחד על טומאה לאחר קינוי וסתירה, הרי הוציאתה תורה לעדות זה מכלל כל עדיות שבתורה,

1. כל סוגיא דלהלן מיירי אחר קינוי וסתירה, שאז האמינה מורה לעד אחד להעיד שנמארה וכנ"ל.

2. מיהו כל זה מיירי דוקא בציר ה"ל, דעד הראשון העיד שנמארה ועד השני מכחישו, אבל להיפך, אם עד הראשון אומר שלא נטמאה, ואחר כך בא עד שני ושואמר שנמארה, אין חילוק בין אם באו צבת אחת או צוה אחר זה, דבכל גווונא הוא ליה מד כנגד חד ועדות מוכחשת הוא וכאילו ליכא עדים כלל. דהא דהאמינה מורה בסוטה עד

1. אמנם בכה"ג דליכא עדי סתירה ומוציאה מפני שאינו יכול להשקותה, אינו נותן לה כתובה, משא"כ היכא דליכא עדי סתירה ואינו מוציאה אלא מפני שמכווער הדבר, אז צריך ליתן לה כתובה (מורה"י מי שקינא (סו"ד), בבבא מציעא דע"י).

2. דברי המשנה והגמרא דהכא כבר נשנו ונתמלאו לעיל (דף ב' ע"ב דף ג' ע"ב), מדרשנו משם.

קנין תורה

וכן להיפך, אם שתי עדות נשים מעידות שנמאאה, ועד אחד כשר מכחישי, אזלינן בתר רוב דיעות והאשה אינה שותה.

– נמצא לפי לישינא קמא, דהא דתנן במתניתין "אחד אומר נטמאת ושנים אומרים לא נטמאת היתה שותה, שנים אומרים נטמאת ואחד אומר לא נטמאת לא היתה שותה", מייירי בכל גוונא, בין כולן כשרים או כולן פסולים, ובין באחד כשר ושנים פסולים או להיפך, דבכל גוונא אזלינן בתר רוב דיעות.

• **ללישינא בתרא**, הא דאמר רבי נחמיה דאזלינן בתר רוב דיעות, לא מייירי אלא באופן דהוי כולן עדים כשרים או כולן פסולים, כגון איש אחד כנגד שני אנשים, או אשה אחת כנגד שתי נשים ודאז הוי הדין כג"ל דאזלינן בתר רוב דיעות בין אם באו בכת אחת בין אם באו בזה אחר זה, אבל היכא דהוי עדים פסולים כנגד עד כשר, או אפילו מאה פסולים נחשבים כמו עד אחד כנגד עד הכשר והיינו אפילו אם באו הפסולים מתחילה, ואפילו אם כבר נתקיימה עדותן בבית דין קודם שבא עד הכשר להכחישן. לפי זה נמצא הדין כדלהלן:

(א) אם בא איש אחד מתחילה ומעיד שנמאאה, וקודם שנתקיימה עדותו בבית דין והיינו 'בכת אחת' באו שתי הנשים ומעידות שלא נטמאה, הוי ליה כחד כנגד חד ודהא שתי הנשים חשובות כעד אחד כנגד האיש שהוא עד כשר, והאיש אינו חשוב כשני עדים כיון שלא נתקיימה עדותו קודם שבאו הנשים להכחישן, והוי ליה כאילו ליכא עדות כלל והאשה שותה מספק ויהא הדין להיפך אם האיש מעיד שלא נטמאה והנשים מעידות שנמאאה, דכל שבאו בכת אחת הוי'ל כחד כנגד חד.

(ב) אם בא האיש מתחילה ומעיד שנמאאה, ואחר שכבר נתקיימה עדותו באו שתי הנשים להכחישו ושמעידות שהיו עמו ולא נטמאה האשה בפניהם, הוי להו כעד אחד במקום שנים, דכיון שנתקיים עדותו של ראשון האמינוהו תורה כשנים, ושתי הנשים אינן חשובות אלא כעד אחד כיון שמעידות כנגד עד כשר, ונמצא עד הראשון נאמן שנמאאה ואין האשה שותה^(ט).

(ג) אם באו שתי הנשים מתחילה ומעידות שנמאאה, ואחר שכבר נתקיימה עדותן בבית דין בא עד אחד כשר ומכחישי, הוי ליה עדות מוכחשת, דכיון שבא עד אחד כשר ומכחישי, אין שתי הנשים חשובות כנגדו אלא כעד אחד, והוי ליה חד כנגד חד דכאילו ליכא עדות כלל והאשה שותה מספק.

עד השני כחד במקום שנים, אצל היכא דליכא רוב דיעות כנגד הראשון, אזלינן בתר רוב דיעות ויהיינו אפילו אם באו אחר זה שכבר נתקיימה עדותו של ראשון קודם שבאו שתי הנשים להכחישו, ואפילו אם הראשון הוא עד כשר ושתי האחרות הן פסולות, דהמורה הוי'לחמו לעדות זה מכלל כל דיעות שנמארה, דלעולם אזלינן בתר רוב דיעות.

יב. אצל אם בא האיש מתחילה ומעיד שלא נטמאה, ואח"כ באו שתי הנשים ומעידות שנמאאה, לא דינין להו כחד במקום שנים, אלא כחד כנגד חד, דכיון שהעיד הראשון שלא נטמאה, לא האמינוהו תורה כשה"ג כשנים, והנשים אינן חשובות אלא כחד כיון שמעידות כנגד עד כשר, והוי חד כנגד חד שהאשה שותה מספק.

והא דתנן במתניתין "עד אומר נטמאת ועד אומר לא נטמאת וכו' היתה שותה", נחלקו אמוראי בפירושו; לעולא ולרבי יצחק, מייירי מתניתין בבאו זה אחר זה ולאחר שכבר נתקיימה עדותו של ראשון, ולפי זה צריך למיגרם לא היתה שותה, שהרי האמינוהו תורה לראשון שנמאאה, ועד השני אינו נאמן להכחישו דהוי כחד במקום שנים. לרבי חייה, לא ניהא ליה לשנות הגירסא, אלא עדיף לאוקים למתניתין דמייירי בבאו בכת אחת, ולכך היא שותה, דהוי ליה עדות מוכחשת, אבל אם היו באין בזה אחר זה לא היתה שותה^(ט).

הכחשת חד כנגד תרי

מבואר בגמרא, דבכל מקום שהאמינה תורה עד אחד, נמצא שהתורה הוציאתו לעדות זה מכלל כל עדות שבתורה ודבעינן דוקא שנים, לפיכך יש בעדות זה עוד שני קולות נוספות בניגוד לשאר עדות שבתורה:

(א) בכל עדות בעינן דוקא עדים כשרים, אבל בעדות זה פסולין וכשירין שוין בה. (ב) עוד חידש רבי נחמיה, דבכל עדות אין חילוק בין שני עדים למאה עדים ודאם איכא הכחשה בין שני עדים למאה עדים לא אזלינן בתר רוב דעות, אלא הוי ליה עדות מוכחשת כאילו היו שנים כנגד שנים, אבל בעדות זה אזלינן אחר רוב דעות המעידין בדבר. מיהו יש בגמרא תרי לישנות בהבנת דברי רבי נחמיה:

• **ללישינא קמא**, לעולם אזלינן בתר רוב דעות, אפילו אם הרוב הן עדות פסולין והמעיעוט הוא עד כשר, ואין חילוק אם באו בכת אחת או בזה אחר זה, דכיון דאיכא רוב ומיעוט אזלינן בתר רוב דיעות המעידין בדבר.

לפי זה, אם עד אחד אומר נטמאת, ושני עדים אומרים לא נטמאת ופי' כשכאת ומצאת שנסתרו יחד גם אנו היינו עמך ובפנינו לא נטמאת, אז אפילו אם עד הראשון הוא איש ודהוי עד כשר ושני העדים שהכחישוהו הן נשים ודבשאר עדות פסולות להעיד, אזלינן בתר רוב דיעות, ונמצא שאין כאן עדות שנמאאה והאשה שותה מספק^(ט).

אחד ומחשיבו כשנים, היינו דוקא עד המעיד שנמאאה, אצל עד המעיד שלא נטמאה כפניו לא האמינוהו תורה כשנים, ולכן אף אם בא עד השני בזה אחר זה עדיין הוי ליה חד כנגד חד.

יז. פירשנו הגמרא לפי משמעות התוב' וכן מבואר בתוספות שאנין נפישו הרשון, דעולא ור' יתחק לא פליגי עם ר' חייה שיש חילוק בין אם באו צבת אחת לבאו צבה אחר זה, אלא דעולא ור' יתחק לא ניהא להו לאוקים למתניתין צבאו צבת אחת, דמתניתין פתחה קמני, לך עדיף להו לאוקמי צבאו צבה אחר זה ולגרסו 'לא היתה שותה', ור' חייה עדיף ליה לאוקים מתניתין צבת אחת דוקא, כדי שלא נעטרך לשנות הגירסא וניהו בתוס' שאנין נפישו השני כחד, דעולא ור' יתחק סבירא להו דכשהי גוונא אין חילוק בין באו צבת אחת לבאו צבה אחר זה, דבכל ענין האמינה תורה לעד הראשון כשנים, ועד השני הוי'ל אחר כך כחד במקום שנים, עיין שם.

יח. וקף על גב דאמר עולא לעיל דכל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים, היינו דוקא אם בא אחר כך רק עד אחד להכחישו ולא אמרינן שאלו צבה אחר זה הוי

גליון קנין תורה

– והא דאיצטריך לאשמעינן במתני' תרי כבות דאזלינן בתר רוב דיעות [לל"ק בכל גוונא ול"ב חוכא דהוי כולן כשרים או פסולים], דאי מבכא ראשונה [באחד אומר נטמאת ושנים אומרים לא נטמאת] הו"א דדוקא לחומרא אזלינן בתר רוב דיעות להצריכה לשתות מספק, קמ"ל בכא אחרונה [בשנים אומרים נטמאת ואחד אומר לא נטמאת] דאפילו לקולא אזלינן בתר רוב דיעות [ולא אמרינן דכיון דאיכא החכשה כל דהו נימא אוקי האי לבהדי הנך ואוקי מילתא אספיקא ותשתה, אלא קמ"ל דאזלינן לגמרי בתר רוב דיעות, ואינה שותה].⁽²⁾

– נמצא לפי לישנא בתרא, דהא דתנן במתניתין "אחד אומר נטמאת ושנים אומרים לא נטמאת היתה שותה, שנים אומרים נטמאת ואחד אומר לא נטמאת לא היתה שותה", צריך לאוקים או דמייירי בכלום כשרים [דהיינו שני אנשים באיש אחד] או דמייירי בכלום פסולים [דהיינו שתי נשים באשה אחת], דאז דוקא אזלינן בתר רוב דיעות, אבל אם היה אחד כשר כנגד שנים פסולים [דהיינו שתי נשים באיש אחד] יהיה הדין כמבואר לעיל.

הדרן עלך מי שקינא

פרק שביעי – אלו נאמרין

דברים הנכנסין בלבה, ואם כן העיקר שתהא מכרת בלשון שמדברים אליה ולא בעינין לשון קודש ועפ"י גירסת רש"י. ולהכי איצטריך קרא להתיר, דאי לאו הכי הוי גמרינן קל וחומר מיבמה, מה יבמה קלה לא עשה בה כל הלשונות כלשון הקודש, כוונת חמורה לא כל שכן.

ומבואר בכרייתא ארבעה דברים שהכהן צריך להשמיע לסוטה ולהבינה [מלבד השבועה שצריך להשביעה אותה כמבואר לעיל דף י"ז ע"א]:
(א) על מה היא שותה, על עסקי קינוי וסתירה [וכלומר שאומר לה פריצות גרם לך שתשתו]. (ב) במה היא שותה, במקידה של חרם שהוא כלי מאוס. (ג) מי הביאה לידי טומאה, עסקי שחוק וילדות וקלות ראש [והתנועתל באמירה זו היא לייצר שאר הנשים העומדות שם, שלא יקלו ראשן עם האנשים, שידוע דעל ידי כך הן באות לידי יצבתה בטנה]. (ד) במה היא נטמאת, שצריך להודיע לה הלכות מים המאורים, שאין המים בודקין אותה אלא אם כן נטמאה במזיד וברצון, אבל אם היתה שוגגת [וכגון שאמרו לה מת בעליך] או אנוסה לא יבדקוה המים.

והמעם שצריך להודיע לה הלכות המים [והא בזה לא שייך המעם של יזכורו כל הנשים כמו בשאר דברים שמודיעין לה], כדי שלא תבוא להוציא לעז על מים המרים [שאם נטמאה באונס או בשוגג ולא בדקוה המים, לא תהא סבורה דאף אם היתה נטמאת במזיד לא היו המים בודקין אותה].

(ב) וידוי מעשר, היינו הידוי שאדם צריך לומר [בשנה רביעית ושביעית] אחר שמוציא כל מעשרותיו [של שלש שנים שעברו] ומבערן מזביתו [ושנתן מעשר ראשון לזוי, ומעשר עני של שנה שלישית לעניים, ומעשר שני של שנה ראשונה ושניה מעליהו לירושלים אם עדיין לא העליהו], שצריך להתודות ולומר "בערתי הקודש מן הבית" וגו', ולא הזיקוה הכתוב לאומרה בלשון הקודש כפי שנכתבה, אלא יכול לומר בכל לשון.

וילפינן ליה בגזירה שוה 'אמירה אמירה' מסוטה, דכתיב הכא "ואמרת לפני ד' אלקיך בערתי הקודש מן הבית", ובסוטה כתיב "ואמר אל האשה", מה התם יכול לומר בכל לשון ששומעת, אף הכא יכול לומר בכל לשון. ואין להקשות אדרבה נילף גזירה שוה מקללות וברכות שאמרו הלויים בהר גריזים וחר עיבל ודגם התם

דף ל"ב

דברים הנאמרין בכל לשון

(א) פרישת סוטה, דהיינו השבועה [וכן ארבעה דברים דלהלן] שהכהן צריך לומר אל האשה, אין צריך לאומרה בלשון הקודש כדרך שנכתבה, אלא אומר לה בכל לשון שהיא שומעת. וילפינן ליה מדכתיב "והשביע אותה הכהן ואמר אל האשה" וגו', מושמע

ב. תמלית ליינס העולים מהסוגיא: (א) עד אחד כשר אומר נטמאת, ועד אחד [כשר או פסול] אומר לא נטמאת; אם כלו צבת אחת היא שותה [דהוי חד כנגד חד והדבר מוטל כמפקן], ואם כלו צבה אחת זה אינה שותה [עדות הראשון נמקימה והוי השני כחד במקום שנים].

(ב) עד אחד פסול אומר נטמאת ועד אחד כשר אומר לא נטמאת, אם כלו צבת אחת היא שותה, אבל אם כלו צבה אחת זה תלוי בלישנא קמא ולישנא בתרא; דלישנא קמא אינה שותה [דכיון שנתקיימה עדותו של עד הראשון הוי ליה כשנים, ואם צב אח"כ עד אחד להכחישו אין עד השני נאמן דהוי כחד במקום שנים, והע"ג שהראשון הוא פסול והשני הוא כשר סובר לישנא קמא דלעולם פסולין וכשיינן שוין], אבל ללישנא בתרא האשה שותה [דלע"פ סבך נמקימה עדותו של עד הפסול ותמצא כשנים, מ"מ כיון שצב אח"כ עד כשר ומכחשו לא נחשב עוד עד הפסול כשנים אלא כעד אחד והו"ל חד כנגד חד, והוא כל שכן מתיבא שהעידו שני פסולים שנטמאת ואחר שנתקיימה עדותו צב עד אחד כשר ואמר שלא נטמאת דמבואר ברש"י (דף ל"ב. ד"ה כי פלג) דלישנא בתרא הו"ל כחד כנגד חד].

(ג) עד אחד כשר אומר לא נטמאת ועד אחד [בין כשר ובין פסול] אומר נטמאת, צין אם צבת אחת צין אם כלו צבה אחת זה היא שותה [דכיון שהעיד עד הראשון שלא נטמאת, לא האמינוהו מורה כשנים, נמצא בכל גוונא הו"ל חד כנגד חד].

(ד) שני עדים כנגד עד אחד, ובאופן שכולם שוין - שהיו כולם כשרים או כולם פסולים, לעולם אזלינן בתר רוב דיעות [ואין מילוק אם כלו צבת אחת או צבה אחת וזו].

(ה) עד אחד כשר מעיד מתחילה שנטמאת, ושני עדים פסולים מבחישין אותה; אם באו שני הפסולים קודם שנתקיימה עדותו של ראשון, כולי עלמא מודים שהאשה שותה [ללישנא בתרא פשוט דהוי ליה חד כנגד חד, ואף ללישנא קמא דהוי חד כשר כנגד שני פסולים ואזלינן בתר רוב דיעות, מכל מקום הא שני הפסולים אינם מעידים שבדאי לא נטמאה, ורק מבחישי עדות הראשון שמעיד שנטמאה, ומנא הדבר מוטל כמפקן וזריכה לשמות ככל שאר סוטה]. ואם באו שני הפסולים אחר שנתקיימה עדותו של ראשון; ללישנא קמא אזלינן בתר רוב דיעות [דהיינו שני הפסולים שהכחישו את הראשון והאשה שותה מספק, וללישנא בתרא אין האשה שותה, דהוי ליה שני הפסולים כחד במקום שנים [שהראשון נחשב כשנים, ושני הפסולים נחשבו כעד אחד כיון שמעידים כנגד עד כשר].

(ו) שני עדים פסולים מעידים שנטמאה, ועד אחד כשר מבחישין; ללישנא קמא אזלינן בתר רוב דיעות [דהיינו הפסולים שהעידו שנטמאה] ואין האשה שותה [צין אם כלו צבת אחת צין אם כלו צבה אחת וזו], וללישנא בתרא הוי ליה כחד כנגד חד [דהפסולים אינם משועים אלא כעד אחד כנגד עד הכשר] והאשה שותה מספק [צין אם כלו צבת אחת וצין אם כלו צבה אחת וזו].

גליון קנין תורה

כתיב "וענו הלוים ואמרו", וילפינן להלן שצריך לומר דוקא בלשון הקודש, מפני שדנין אמירה גרידתא [דהיינו יודי מעשר דכתיב ביה רק אמירה] מואמירה גרידתא [דהיינו טוטה דכתיב גם כן רק אמירה], ואין דנין אמירה גרידתא מענייה ואמירה [דהיינו קלות וברכות של הלוים, דכתיב וענו הלוים ואמרו].

• **רבי שמעון בן יוחאי** דייק ממה דלא כתיב **בוידוי מעשר** לשון 'ענייה' אלא אמירה גרידא, היינו מפני שצריך לאומרה בקול נמוך, ולעומת זה **במקרא ביכורים** [שהמביא ביכורים צריך לומר 'ארמי אובר אבי וגו'] דכתיב **"וענית ואמרת לפני ד' אלקיך ארמי אובר אבי" וגו'**, היינו מפני שצריך לאומרה בקול רם.

להחיה אמירה הוי הטעם, וידוי מעשר שהאדם משבח את עצמו [שאומר 'לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי'] **צריך לומר שבחו בקול נמוך**, אבל מקרא ביכורים שהאדם מזכיר את גנותו [שאומר 'ארמי אובר ארמי' דמתודה שאביו לבן הארמי היה רשע] **צריך לומר גנותו בקול רם**.

מיהו קשה על זה, דרבי שמעון בן יוחאי עצמו אמר הטעם שתיקנו שיהא אדם אומר תפלתו בלחש, **כדי שלא לבייש את עוברי עבירה** [המתוודים בתפלתם על עבירות שבידם]. ורבי שמעון בן יוחאי מביא ראיה, ממה שלא קבע התורה מקום נפרד להשיטת הטאת ומקום נפרד להשיטת עולה, כדי שלא יבינו אחרים שהוא מביא הטאת ויתבייש.

ואף דבלאו הכי אפשר להכיר בין הטאת לעולה על ידי נתינת הדם, דדם הטאת ניתן למעלה מחוט הסיקרא ודם עולה וכן שאר כל הדמים [ניתן למטה מחוט הסיקרא, מכל מקום כהן להודיה הוא דידע ולא שאר כל העולם [ואין בושת בכך]]. ואף דעדיין אפשר להכיר בין הטאת לעולה, דהטאת באה נקיבה ועולה באה זכר, מכל מקום הא אפשר להביא כשבה שיש לה אליה בזנב [ואין הנקבות ניכרו], ואם בחר הוא להביא שעירה [שאין לה זנב וניכר הנקבות] אז איהו דקא מיכסף נפשיה. **והטאת עבודת כוכבים** שצריך להביא דוקא שעירה ואם כן ניכרת לכל שהיא קרבן הטאת, שאני התם דניחא לן שיתבייש כדי שתהא לו כפרה מעונש גדול כזה. ומעתה, כיון דאמר רבי שמעון שצריך אדם לומר תפלתו בלחש כדי שלא יתביישו עוברי עבירה, איך איכא למימר שצריך להזכיר גנותו בקול רם.

למסקנא צריך לשנות הגירסא בברייתא דרבי שמעון בן יוחאי, והטעם שיש לומר מקרא ביכורים בקול רם הוא מפני שנזכר בו **צער** [וצרות שעברו על ישראל; צרת לבן הארמי וצרת מצרים], וצריך אדם להודיע צער לרבים שאז רבים מבקשים אליו רחמים [כא]. וילפינן זה מדכתיב גבי מצורע "וטמא טמא יקרא" שהמצורע

כא. הקשה מהרש"א, דהא הכא מזכיר צרות שעברו ככל ומאי שייך להודיע בקול רם שציקשו רחמים על מה שעבר והא מאי דהוה הוה, וכחך ליישך צדוק, שהוה כדי לנשק עליו רחמים שלא יבא עוד צרה כזו.

צריך להכריז ברבים שהוא טמא, שמע מינה דכל מי שאירע בו דבר צריך להודיע צער לרבים [כב].

(ג) **קריאת שמע**, סובר תנא דמתניתין שיכול לאומרה בכל לשון, דכתיב "שמע ישראל", משמע בכל לשון שאתה שומע.

אמנם בברייתא נחלקו בזה תנאי, **דחכמים** סבירא להו כתנא דמתניתין שיכול לאומרה בכל לשון, אבל **רבי** סובר שצריך לקרותה בכתבה בלשון הקודש, דכתיב **"והיו הדברים האלה"**, בהווייתן יהו [בלשון הקודש כמו שנכתבו]. וחכמים ילפינן מדכתיב **"והיו"** שלא יקראנה למפרע, ורבי [דאיצטריך ליה 'והיו' לקרות בכתבה] יליף שלא יקראנה למפרע מדכתיב **"והיו הדברים האלה"** והווי מצי למיכתב 'דברים', אתא ה"א יתירא למעוטי שלא יקראנה למפרע, וחכמים לא משמע להו דהאי ה"א יתירא היא. ורבי דיליף שצריך לקרותה בכתבה, מיבעי ליה הפסוק **"שמע ישראל"** לאשמעינן דבקריאת שמע צריך אדם להשמיע לאזניו מה שהוא מוציא מפיו. וחכמים [דמיבעי להו 'שמע ישראל' לומר שיכול לקרותה בכל לשון] סבירא להו כמאן דאמר הקורא את שמע ולא השמיע לאזניו יצא.

– נמצא דרבי וחכמים פליגי בתרתי: **א.** לרבי צריך לקרותה בכתבה דכתיב **"והיו"**, ולחכמים יכול לקרותה בכל לשון דכתיב **"שמע"**. **ב.** לרבי צריך להשמיע לאזניו מה שמוציא מפיו דכתיב **"שמע"**, ולחכמים אם לא השמיע לאזניו יצא. ולתרווייהו לא יקרא קריאת שמע למפרע; רבי יליף ליה מדכתיב **"הדברים"** ולא דברים, וחכמים ילפי ליה מדכתיב **"והיו"**.

מיהו אין להביא ראיה דרבי סובר שיכולין לקרות כל התורה [בכית הכנסת] בכל לשון [ולכך איצטריך קרא לאשמעינן דקרייש שאני וצריך לקרותה בכתבה], דלעולם סובר רבי דכל התורה צריך לקרותה גם כן בלשון הקודש, ומכל מקום איצטריך 'והיו' בקריאת שמע לאשמעינן שצריך לקרותה בכתבה, דאי לאו הכי הווי ילפינן מדכתיב **"שמע"** שיכול לקרותה בכל לשון [קמ"ל 'והיו' דהאי 'שמע' אתא לאשמעינן דין אחר שצריך להשמיע לאזניו מה שמוציא מפיו]. וכן אין להביא ראיה דחכמים סבירא להו דכל התורה צריך לקרותה בלשון הקודש [ולכך איצטריך קרא לאשמעינן דקריאת שמע שאני ויכול לקרותה בכל לשון], דלעולם סבירא להו דכל התורה יכול לקרותה בכל לשון, ומכל מקום איצטריך 'שמע' בקריאת שמע לאשמעינן שיכול לקרותה בכל לשון, דאי לאו הכי הווי ילפינן מדכתיב **"והיו"** שצריך לקרותה בלשון הקודש [קמ"ל 'שמע' דהאי 'והיו' אתא לאשמעינן דין אחר שלא יקראנה למפרע].

כב. בגמרא משמע דהטעם למה מלכוד צריך להכריז שהוא טמא ויסורו ממנו, הוא כדי שציקשו עליו רחמים שירפא מטומאתו נגעו, ומה מביא הבחייתא ראייה דכל מי שיש לו נגע יודיעו לרבים, אמנס רש"י כתב הטעם שהמלכוד מכריז כן הוא כדי שירפשו בני אדם ממנו, והקשה מהרש"א דנאמת תרתי טעמי איתנהו, כמבואר במס' מו"ק (דף ה). ללך מכריז 'טמא טמא' צ' פעמים, חד כדי שיסורו ממנו, וחד כדי שציקשו עליו רחמים, ור"כ הכא שצאים להציל ראייה לענין נקשת רחמים, היה לו לרש"י להביא הטעם של נקשת רחמים ולא טעם השני שיסורו ממנו, וז"ע.

דף ל"ג

(ד) **תפלה**, יכול אדם להתפלל בכל לשון, ולא איצטריך קרא להכי, אלא סברא הוא, דרחמי נינהו, וההוא לישראל דידע לכוון לבו יתפלל באותו לשון.

אבל הא דאמרינן שיכול להתפלל בכל לשון, היינו דוקא במתפלל בציבור ושאו אינו צריך שישיעוהו מלאכי השרת, דכתיב 'הן א-ל כבוד לא ימאס' שאין הקב"ה מואס בתפלתן של רבים, אבל המתפלל ביחידות לא ישאל צרכיו בלשון ארמית, לפי שהיחיד צריך שישיעוהו מלאכי השרת בתפלתו, ואין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי^(כב).

מיהו קשה, דהא מצינו גבי יוחנן כהן גדול דבשעה שהיה עובד עבודת יום הכפורים שמע בת קול יוצא מבית קודש הקדשים בלשון ארמית "נצחו מליא דאזלו לאגחא קרבא לאנטוכיא" ודלפני אותו יום הכפורים הלכו פרחי כהונה מכני בית השמונאי להלחם עם יוונים, ונלחמו ביום הכפורים, ושמע יוחנן כה"ג בת קול שנצחו פרחי כהונה במלחמתם כנגד היוונים, וכן היה מעשה בשמעון הצדיק ששמע בת קול יוצא מבית קודש הקדשים בלשון ארמית "בטילת עבדתא דאמר שנאה לאייתא על היכלא ופי' שנתבטל החיל שביקש השונא להביא על היכל] ונהרג גסקלגם ושם מלך יון ובטלו גזירותיו", וציינו את השעה ששמעו הבת קול ולכסוף נתברר דבאותה שעה בדיוק נתבטל החיל ונהרג גסקלגם; הרי דבת קול יוצא בלשון ארמי ובודאי לא היה בת קול מפי השכינה, דאם כן נבואה הוה ואלו המעשים היו בבית שני שכבר בטלה הנבואה, ועל כרחך נשמע הבת קול ע"י מלאך, ושמע מינה דמלאכים מכירין בלשון ארמית; מהרש"א.

ומתריץ הגמרא בשני דרכים: א. בת קול שאני ודוקא אותה מידה הממונה על בת קול יודעת בשבעים לשונות, מפני שעשויה להשמיע והיא משתלחת לכל הלשונות פעמים לזה ופעמים לזה, אבל שאר מלאכים לעולם אין מכירין בלשון ארמית, ב. מלאך גבריאל היה זה שהכריז הבת קול ליוחנן כהן גדול ושמעון הצדיק, וגבריאל ודאי מכיר לשון ארמית כמו שמצינו גבי יוסף הצדיק שבא גבריאל ולימדו שבעים לשון, אבל שאר מלאכים אין מכירין בלשון ארמית.

(ה) **ברכת המזון**, יכול לאומרה בכל לשון, דלא קבע הכתוב לאומרה בלשון הקודש דוקא, דכתיב סתמא "ואכלת ושבעת וברכת את ד' אלקיך", משמע בכל לשון שאתה מברך.

(ו) **שבעת העדות**, היינו שנשבע אדם לחבירו שאינו יודע להעיד בעדו ושוב הודה שידע להעיד, חייב להביא קרבן עולה

כג. כתב הרא"ש דדוקא נקט לשון ארמי לפי שהוא מגונה צעני המלאכים, ולפי זה יכול אדם להתפלל בשאר לשונות אפילו ציטדות, מפני שהמלאכים מכירין שאר לשונות. מיהו עיין מהרש"א דיש חולקים על הרא"ש וסבירא להו שאין חילוק בין לשון ארמית לשאר לשונות ויכולו אף להתפלל ציטדות, והא דנקט ארמי לרבותא נקט, דאף על גב שהוא לשון חשוב שניתן מקמי מכל מקום אף המלאכים מכירין אותו, וכל שכן שאין מכירין שאר לשונות.

ויותר, בין אם השביעוהו בלשון הקודש בין השביעוהו בשאר לשון. דכתיב 'ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה והוא עד או ראה או ידע אם לוא יגיד ונשא עונו', מדלא כתיב 'זהשביעוהו באלה' אלא 'ושמעה קול אלה' משמע בכל לשון שהיא שומעת.

(ז) **שבעת הפקדון**, היינו שנשבע אדם לחבירו שאין לו פקדון בידו, ושוב הודע שכפר, חייב גם להביא קרבן עולה ויותר, בין אם השביעוהו בלשון הקודש בין השביעוהו בשאר לשון. וילפינן ליה בגזירה שוה 'תחטא תחטא' משבעת העדות ודכתיב הכא 'נפש כי תחטא ומעלה מעל בד' וכחש בעמיתו בפקדון' וכו', ובשבעת העדות כתיב 'ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה'.

דברים הנאמרים דוקא בלשון הקודש

(א) **מקרא ביכורים** ודהיינו כשמיא ביכורים צריך לקרות פרשת 'ארמי אובד אבי וגו'', (ב) **חליצה** ודהיינו אשה שמת בעלה בלא בנים ואין אחי בעלה רוצה ליכמה, צריכה לומר 'מאן וכמי' וגו' והיכם אומר 'לא הפצתי לקחתה', ואחר החליצה היא אומרת 'ככה יעשה לאיש וגו'', (ג) **ברכות וקללות** [שאמרו הלויים כהן גרזים והר עיבל כשנכנסו ישראל עם יהושע לארץ]. והנה נחלקו תנאי מהיכן ילפינן בהני תלתא שצריך לאומרן בלשון הקודש:

• **לרבנן**, ברכות וקללות צריך לאומרן בלשון הקודש, דילפינן גזירה שוה 'קול קול' ממושה; כתיב הכא 'וענו הלויים ואמרו אל כל איש ישראל קול רם', וגבי משה כתיב "משה ידבר והאלקים יענו בקול", מה להלן [דמייירי במתן תורה] בלשון הקודש ודעה התורה ניתנה בלשון הקודש, אף כאן בלשון הקודש.

והדר ילפינן בין מקרא ביכורים ובין חליצה בגזירה שוה 'ענייה ואמירה' מברכות וקללות, דברכות וקללות של לויים כתיב 'וענו הלויים ואמרו', ובמקרא ביכורים כתיב 'וענית ואמרת לפני ד' אלקיך', וכן בחליצה כתיב 'וענתה ואמרה'; מה ברכות וקללות נאמרים בלשון הקודש כנ"ל, אף מקרא ביכורים וחליצה נאמרים בלשון הקודש.

• **לר' יהודה**, חליצה מעצמה היא למידה, דכתיב 'וענתה ואמרה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו', ככה עיכובא הוא, דמשמע דוקא כלשון הזה תאמר, בלשון הקודש. ואף דאיצטריך 'ככה' לאשמעינן על מעשה חליצה וכגון חליצה ורקיקה דמעכב ודאסור לשנות, ולכך סמכו תיבת 'ככה' לתיבת 'יעשה' לומר שהמעשה מעכב, מכל מקום הוי מצי למיכתב 'כה יעשה', ומדכתיב 'ככה יעשה' שמעת מינה תרתי; דמעשה מעכב, ואמירה בלשון הקודש מעכבת (ע"י תוד"ה רבי יהודה).

וכיון דידיעין בחליצה בלשון הקודש מעכב, הדר ילפינן 'מקרא ביכורים' וכן 'ברכות וקללות' בגזירה שוה 'עניה עניה' מחליצה, דגם באלו בעינן לשון הקודש דוקא. ואין להקשות למה לא יליף רבי יהודה ברכות וקללות בגזירה שוה 'קול קול' ממושה,

קנין תורה גליון

והדר ילפינן מקרא ביכורים וברכות וקללות מחליצה. ורבנן לא בעו למילף חליצה מגופיה, דהא דכתיב 'ככה' איצטריך לאשמעינן דמעשה חליצה מעכב, והא דכתיב 'ככה' ולא 'כה' לא משמע להו יתורא למדרשיה.

דרכי יהודה לא למוד מרבנו גזירה שוה דקול קול, אלא גזירה שוה דעניה עניה וואין אדם דן גזירה שוה מעצמו אלא אם כן קבלה מרבנו. נמצא דלרבנן ילפינן ברכות וקללות ממשנה, והדר ילפינן מקרא ביכורים וחליצה מברכות וקללות, ולרבי יהודה ילפינן חליצה מגופיה,

שאלות ותשובות לחזרה

דף כ"ט

- א.** למה איצטריך למילף בין מסוטה ובין מהפסוק "והבשר אשר יגע בכל טמא", דלא אזלינן בספק טומאה לחומרא אלא ברשות היחיד ורק כשיש בו דעת לישאל?
- מהפסוק לחוד הוה אמינא דכשיש בו דעת לישאל אזלינן לחומרא אפילו ברשות הרבים, לכך ילפינן מסוטה דבעינן דוקא רשות היחיד [דומיא דמקום סתירה]. ואי מסוטה הוה אמינא דלא אזלינן לחומרא אלא כשיש דעת לישאל בין במטמא ובין בנטמא, לכך ילפינן מהפסוק [והבשר כל טהור יאכל בשר] דלא בעינן דעת מטמא אלא דעת נטמא לחוד.
- ב.** מהיכן למד ר' עקיבא דשני עושה שלישי אפילו בחולין ומעשר שני?
- מדכתיב "וכל כלי חרש אשר יפול מהם אל תוכו כל אשר בתוכו יטמא", אינו אומר 'טמא' אלא 'יטמא', לטמא אחרים, לימד על ככר שני שמטמא את השלישי, וקרא סתמא כתיב בין בתרומה ובין בחולין.
- ג.** מהיכן למד רבן יוחנן בן זכאי דכבר שני עושה שלישי בתרומה?
- קל וחומר מטבול יום דשרץ שמותר בחולין ופוסל בתרומה, כל שכן ככר שני שפסול בחולין אינו דין שיעשה שלישי בתרומה, וליכא למיפרך מידי, דילפינן מצד השוה של טבול יום וכלי חרס שהן טמאין ומטמאים.
- ד.** לאיזה פירכא חשש רבן יוחנן בן זכאי שיבואו דור אחר ויפרכו דבריו ויאמרו דכבר שני אינו עושה שלישי אפילו בתרומה? ולמה לא חשש רבן יוחנן בן זכאי עצמו לפירכא זו?
- חשש שיפרכו מה לצד השוה בהן שכן יש בהן צד חמור, דטבול יום יש בו צד חמור שכן במינו אב הטומאה, וכלי חרס יש בו צד חמור שכן מטמא מאוירו [משא"כ ככר שני שאין במינו אב הטומאה, דאוכל אינו יכול להיות אב הטומאה אלא ראשון, וגם אינו מטמא מאוירו]. ורבנן יוחנן בן זכאי לא חשיב ליה פירכא הואיל ואין חומר שבשניהם שוה.
- ה.** אדם או כלים או אוכלין ומשקין הנוגעים במת, באיזה מדרגה של טומאה הן נטמאים? ומה הדין כשנוגעים בשרץ?
- במת, אדם וכלים שיש להן טהרה במקוה נעשים אב הטומאה, אבל כלי חרס ואוכלין ומשקין שאין להן טהרה במקוה נעשים ראשון לטומאה. בשרץ, כולן נעשים ראשון לטומאה.
- ו.** מנא ילפינן דשני עושה שלישי בקדשים?
- איכא למילף בקל וחומר מטבול יום כמו דילפינן בתרומה, ואף בלאו הכי ילפינן ליה מן התורה, דכתיב [בבשר שלמים] "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל", מי לא עסקינן דמיירי אפילו כשנגע בשני [דהא בכל טמא כתיב ושני איקרי טמא דכתיב 'כל אשר בתוכו יטמא'] ואמר רחמנא לא יאכל.
- ז.** מנא יליף רבי יוסי דשלישי עושה רביעי בקדשים?
- קל וחומר ממחוסר כפורים; מה מחוסר כפורים שמותר בתרומה פוסל בקודש, שלישי שפסול בתרומה אינו דין הוא שיעשה רביעי בקודש.

קנין תורה גליון

ה. למה לא הביין רבי יוחנן טעמו של רבי יוסי הנ"ל?

דלפי זה דשלישי עושה רביעי בקודש מקל וחומר ממחוסר כפורים, הוי ליה למילף גם אוכל הבא מחמת טבול יום שיהא פוסל את הקודש מהאי קל וחומר, ומשמע ליה לר' יוחנן דר' יוסי סבירא ליה כרבנן דאוכל הבא מחמת טבול יום אינו פוסל את הקודש, דאי לאו הכי לא הוי ליה למילף ק"ו ממחוסר כפורים אלא מאוכל הבא מחמת טבול יום, כדאי לאשמעינן תרתי; א. דס"ל אוכל הבא מחמת טבול פוסל את הקודש [ודלא כרבנן], ב. דשלישי הבא מחמת שני עושה רביעי בקודש.

ט. מה דינו של טבול יום לענין קדשים; מן התורה, ומדרבנן? (אבא שאול, ר' מאיר, חכמים)

מן התורה: **לאבא שאול** ור' מאיר מטמא את הקודש לפסול עוד אחד [פי' אוכל קודש הבא מחמת טבול יום נעשה שלישי, ועושה את חבירו רביעי], **ולחכמים** פוסל את הקודש כמו תרומה [ואין הקודש פוסל את חבירו הנוגע בו]. **מדרבנן: לר' מאיר** וחכמים לא הוסיפו חכמים מעלה בקודש יותר מדין תורה הנ"ל, אבל **לאבא שאול** עשו חכמים מעלה בקודש להיות טבול יום אצלו כראשון לטומאה, ומאכל קודש שנוגע בו נעשה שני, ועושה את חבירו שלישי, והשלישי פוסל את הרביעי.

דף ל'

י. מי שהוא טעון ביאת מים מדברי סופרים, מה דינו לענין מעשר שני; לר' מאיר, לחכמים?

לר' מאיר, מותר בין בנגיעה ובין באכילה. לחכמים, אסור באכילה ומותר בנגיעה.

יא. לרבי יוסי דילף דשלישי עושה רביעי בקודש מקל וחומר ממחוסר כפורים; האם סובר דשני עושה שלישי בחולין, או לא? ומנלן?

סובר דשני אינו עושה שלישי בחולין, דאי לאו הכי הוי ליה למילף דשלישי עושה רביעי בתרומה בקל וחומר מטבול יום, והדר למילף דרביעי עושה חמישי בקודש מקל וחומר ממחוסר כפורים.

יב. האוכל דבר שהוא ראשון לטומאה, או שני לטומאה, או שלישי לטומאה; מה דין האדם מן התורה, ומדרבנן? ולמה? (ר' אליעזר, ר' יהושע)

מן התורה: בכל גוונא הוא טהור, שאין אדם מקבל טומאה אלא מאב הטומאה. **מדרבנן: לר' אליעזר**, עשו את האוכל חמור כמו המאכל עצמו, לכך האוכל ראשון נעשה ראשון, והאוכל שני נעשה שני, והאוכל שלישי נעשה שלישי. לר' יהושע, לא משוינן את האדם כמו המאכל עצמו, לכך האוכל ראשון נעשה שני. אבל האוכל שני מודה ר' יהושע שנעשה שני, מטעם אחר [שהחמירו בו חכמים כיון דמצינו שהשני עושה שני ע"י משקין]. והאוכל שלישי החמירו חכמים שנעשה שני לענין קדשים, ולא שני לענין תרומה.

יג. המפריש חלה מעיסה טהורה, כמה הוי שיעור חלה? והמפריש חלה מעיסה שנטמאה בשוגג או באונס, כמה הוי שיעור חלה?

עיסה טהורה, אחד מכ"ד [מתנה חשובה לכהן]. עיסה שנטמאה בשוגג או באונס, אחד ממ"ח [כיון דממילא נשרפת].

יד. עיסה שנטמאה במזיד, איך מפרישין ממנה חלה; לר' אליעזר [במתניתין, כברייתא], ולחכמים? ובמה פליגי [סברוה, ל"ק דרב מרי, ל"ב דרב מרי]? (ר' אליעזר, ר' יהושע)

לר' אליעזר דמתניתין, צריך ללוש עיסה טהורה ולהפריש ממנה אחד מכ"ד על הטמאה, ומחבר שיעור החלה [קודם שקורא עליה שם] עם עיסה הטמאה ע"י חתיכת עיסה טהורה פחות מכביצה. לר' אליעזר דברייתא, אפשר לחבר שיעור החלה עם עיסה הטמאה אפילו בחתיכת כביצה. לחכמים, מפריש אחד מכ"ד מעיסה הטמאה [כדי שלא יהא חוטא נשכר]. **ביאור פלוגתתן:** א. סברוה, לכו"ע חולין הטבולין לחלה לא כחלה דמו, ופליגי אם שני עושה שלישי בחולין. ב. **לישנא קמא דרב מרי**, לכו"ע אין שני עושה שלישי בחולין, ופליגי אם חולין הטבולין לחלה כחלה דמו. ג. **לישנא בתרא דרב מרי**, לכו"ע אין שני עושה שלישי בחולין, וחולין הטבולין לחלה לא כחלה דמו, ופליגי אם מותר לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל.

טו. מאחר דכתיב תחלה שיש להניח מגרש לערי הלויים אלף אמה, למה כתיב אחר כך אלפיים אמה; לר' עקיבא, לר' אליעזר? ובמה פליגי?

לר' עקיבא, שיעור מגרש הוא רק אלף אמה, והאי אלפים אמה לא קאי על מגרש ערי הלויים אלא לאשמעינן שיעור תחום שבת אלפיים אמה, דר' עקיבא ס"ל תחום שבת דאורייתא. לר' אליעזר, אלף אמה מגרש [פנויה מזריעה ובתים ואילנות], ועוד אלף אמה לשדות וכרמים, דר' אליעזר ס"ל תחום שבת דרבנן.

טז. באיזה אופן אמרו משה וישראל שירה על הים; לר' עקיבא, לר' אליעזר, ולר' נחמיה?

לר' עקיבא, עונין אחריו ראשי פרקים, ודומה לגדול המקרא את ההלל. לר' אליעזר, עונין אחריו על כל מה שהוא אומר, ודומה לקטן המקרא את ההלל. לר' נחמיה, משה פתח תחילה כדי ליתנם רשות, ואח"כ היו קורין כולן יחד ברוח הקודש, ודומה לסופר הפורס על שמע בבית הכנסת.

גליון קנין תורה

דף ל"א

יז. באיזה דבר גדול זכותו של העובד את הקב"ה מאהבה, יותר ממי שעובד את הקב"ה מיראה?
העובד את ד' מאהבה זכותו תלוי לדורותיו להגין עליהם עד אלפים דור, משא"כ העובד את ד' מיראה זכותו תלוי רק עד אלף דור.

יח. באיזה אופן מודה רבי יהושע, דאפילו אם ליכא עדי סתירה צריך אדם להוציא את אשתו? ולמה?
כשישאו ויתנו מוזרות בלבנה בפריצותה, דאז מכוער הדבר.

יט. איזה חמושה נשים ושכאו אחר קניו וסתירה ומעידות שנמארו? אינן נאמנות לפוסלה מכתובתה? ועל מה הן נאמנות?
חמותה, בת חמותה, צרתה, יבמתה, ובת בעלה. ורק לפוסלה מכתובתה אינן נאמנות, אבל נאמנות עליה שלא תשתה.

כ. עד אחד אומר נטמאת, ועד אחר מכחישו שלא נטמאת בפניהם; מה הדין כשבאו בבת אחת, ומה הדין כשבאו בזה אחר זה?
בבת אחת, היא שותה [דהוי חד כנגד חד והדבר מוטל בספק]. בזה אחר זה, אינה שותה, דעדותו של הראשון נתקיימה כבר והוי עד השני כחד במקום שנים.

כא. עד אחד פסול אומר נטמאת, ועד אחד כשר מכחישו שלא נטמאת; מה הדין כשבאו בבת אחת, ומה הדין כשבאו בזה אחר זה?
בבת אחת: היא שותה [דהוי חד כנגד חד כנ"ל]. בזה אחר זה: ללישנא קמא דר' נחמיה אינה שותה, דכיון שנתקיימה עדותו של ראשון הו"ל כשנים, ועד השני הוי כחד במקום שנים [ולא איכפת לן בזה שהראשון הוא פסול והשני הוא כשר]. ללישנא בתרא דר' נחמיה היא שותה, דאע"פ שכבר נתקיימה עדותו של ראשון, מ"מ כיון שבא אח"כ עד כשר ומכחישו, תו לא נחשב עוד עד הראשון כשנים, והו"ל כחד כנגד חד [וכל שכן הוא מהיכא שהעידו ב' פסולים שנמארו, ואחר שנתקיימה עדותן בא עד אחד כשר ואמר לא נטמאת, דמבואר ברש"י דללישנא בתרא הו"ל כחד כנגד חד].

כב. עד אחד כשר מעיד מתחילה שנמארת, ושני עדים פסולים מעידים שלא נטמאת; מה הדין בבאו בבת אחת, וכבאו בזה אחר זה?
בבת אחת: לכו"ע היא שותה [לליב פשוט דהוי כמו חד כנגד חד, ואפי' לליק דהוי חד כשר כנגד ב' פסולים ואולינן בתר רוב דיעות, מ"מ הא שני הפסולים אינם מעידים שבודאי נטמאה, ורק מכחישים עדות הראשון ואומרים שלא נטמאה בפניהם, ונמצא הדבר מוטל בספק וצריכה לשתות כשאר סוטה]. בזה אחר זה: ללישנא קמא היא שותה דאולינן בתר רוב דיעות, וללישנא בתרא אינה שותה, דהראשון שנתקיימה עדותו נחשב כשנים, ושני הפסולים הוי להו כנגדו כחד במקום שנים.

כג. שני עדים פסולים מעידים שנמארת, ואחר כך בא עד אחד כשר ומעיד שלא נטמאת, מה הדין?
ללישנא קמא אינה שותה, דאולינן בתר רוב דיעות דהיינו שני הפסולים האומרים שנמארת. ללישנא בתרא היא שותה, דהפסולים אינם חשובים אלא כעד אחד נגד עד הכשר [אף אם באו בזה אחר זה שכבר נתקיימה עדותן של הפסולים קודם שבא עד הכשר] והוי ליה כמו חד כנגד חד שצריכה לשתות מספק.

כד. ללישנא בתרא, באיזה אופן צריך לאוקים הא דקתני במתניתין 'אחד אומר נטמאת ושנים אומרים לא נטמאת היתה שותה?'
או בשני אנשים באיש אחד [כולם כשרים], או בשתי נשים באשה אחת [כולם פסולים], אבל לא בשתי נשים באיש אחד.

דף ל"ב

כה. למה איצטריך מתניתין לאשמעינן תרי בבות דאולינן בהו בתר רוב דיעות; א. אחד אומר נטמאת ושנים אומרים לא נטמאת היתה שותה, ב. שנים אומרים נטמאת ואחד אומר לא נטמאת לא היתה שותה?

אי לא תנא אלא בבא ראשונה הו"א כי אולינן בתר רוב דיעות לחומרא [שתשתה] אבל לא לקולא, קמ"ל בבא שנייה.

כו. איזה שבועה דברים נמנו במתניתין שהן נאמרינן בכל לשון?
א. פרשת סוטה, ב. וידוי מעשר, ג. קריאת שמע, ד. תפלה, ה. ברכת המזון, ו. שבועת העדות, ז. שבועת הפיקדון.

גליון קנין תורה

כז. איזה ארבעה דברים צריך הכהן להשמיע לסוטה (מלבד מה שהוא משביעה)?

א. על מה היא שותה, על עסקי קינוי וסתירה. ב. במה היא שותה, במקידה של חרס, ג. מי הביאה לידי טומאה, עסקי שחוק וקלות ראש (וכל זה לייסר הנשים שלא יקלו ראשן עם אנשים). ד. במה היא נטמאת, שאין המים בודקין אותה אם נטמאה בשוגג או באונס (והטעם בזה כדי שלא תבוא להוציא לעו על מים המרים).

כח. איזה שני חילוקים יש בין הטאת לעולה? ולמה לא חיישינן שיהיה ניכר עי"ז לכל אחד אם אדם מביא הטאת ויתביישו עוברי עבירה?

א. דם הטאת למעלה מחוט הסיקרא ודם עולה למטה, ב. הטאת נקיבה ועולה זכר. ולא חיישינן שיתביישו עוברי עבירה, לא משום דם - דכהן לחודיה הוא דידע ולא שאר כל העולם ואין בושת בכך, ולא משום חטאת באה נקיבה - דאפשר להביא כשבה שיש לה אליה ואין נקבותה ניכרת, ואם הביא שעירה איהו דקא מיכסיף נפשיה.

כט. באיזה שני דינים פליגי רבי ורבנן לענין קריאת שמע?

א. לרבי בענין קריאת שמע ככתבה, דכתיב 'זהו', ולרבנן יכול לקרות בכל לשון, דכתיב 'שמע'. ב. לרבי צריך להשמיע לאזניו מה שמוציא מפיו, דכתיב 'שמע', ולרבנן הקורא את שמע ולא השמיע לאזניו יצא.

דף ל"ג

ל. למה לא ישאל אדם צרכיו בלשון ארמית? ובאיזה אופן מותר לשאול בלשון ארמית, ולמה?

לא ישאל בלשון ארמית לפי שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי וממילא אין נזקקין לתפלתו. והני מילי במתפלל ביחיד, אבל בציבור יכול להתפלל בלשון ארמית, לפי שאינו צריך למלאכים שיסייעוהו (דכתיב 'א-ל כביר לא ימאס').

לא. מאחר שאין מלאכים מכירין בלשון ארמית, איך יצא בת קול מקודש הקדשים בלשון ארמית? (כ' תירוצים)

א. בת קול שאני דלאשמועי עבידא, ב. גבריא ל הוה שהוא בקי בשבעים לשון, כדמצינו גבי יוסף הצדיק שלימדו מלאך גבריא שבעים לשונות.

ברכות לראש משביר

ידידנו הנגיד הנכבד רודף צדקה וחסד, אוהב תורה ומוקיר רבנן ותלמידיהו

מו"ה יוסף ארי' בריננער הי"ו

- נציב חודש כסלו -

לעי"נ זקיננו מו"ה יצחק ב"ר דוד הלוי ע"ה

זכות התורה תעמוד לו להתברך בכל משאלות לבו לטובה לאורך ימים ושנים טובות - ויתקיים בו הבטחת נביאי אמת וצדק לא ימושו מפיה ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם

בברכת התורה

הנהלת חבורת קנין תורה

- איסור השגת גבול -

כל הזכויות ובכללן זכות צילום או העתקה אף לחלקים שמורות לחבורת קנין תורה שע"י עמודי ציון ד'באבוב

ואין רשות לצלם או להעתיק באיזה אופן שהוא ללא רשות בכתב מהנהלה: 718-438-1188 x3

הערות על הגליון יתקבלו ברצון ע"י אימיל: kinyantorah@amideizion.org, או פקס: 718-298-2044